

గో వర్ధ నో ధ్ధా రణ ము.

అయతయమృదాకృతి కరాగ్రనగాంచల వాతవారి ధా
 క్షయత చంద్రకాంత ఫలకావళి బింబితయై చెలంగ నా
 రామణమూర్తి మత్కవచ రత్నముచే బరిరమ్ గాంచెనా
 నోయదువీర! పృష్టేబసి యూరడఁబోవవె సప్తరాత్రములే

అమ క్తజాత్యుద.

నూ ఆ పి ను,

శ్రీ గారిముచ్చామరకాలయంద

మూర్తింపఁబడియి.

1928.

శ్రీ రస్తు.
 శ్రీకోభనాదీశ్వరోపజయతామ్.
 శుభమస్తు.
 గోవర్ధనోద్ధారణము

ఇది
 శ్రీరాజా వేంకటాద్రిప్పాక్ష
 నూజవీడు.

కవిప్రశంస
 శ్రీమత పాపగిరి లక్ష్మీనరసింహారావుగారు.
 సర్వస్వోదయ
 ప్రేమదేశ్యాది ప్రేమాత్మ బొమ్మకలటి వీరరాఘవాచార్యుల వారు

నూజవీడు,
 శ్రీగౌరీ మఠాధిపతిశాలయము,
 ముదిరి ప్రతిష్ఠించబడినది.

శ్రీ ర మ్మ.

శ్రీశోభనాద్రిశ్వరో విజయతామ్.

శ్రీకాంతామఃః నాచ్చనమఃపయిన్ • శీతాద్రిసంభూతః శ్రీ
 లోకాయంబు సగంబునంతటను, వా • గజ్జాక్షి శాస్త్రంబునన్
 జేసొంచున్ భువనాని బెది, తుదకున్ • శిష్యుని, శ్రుతింను, మూ
 డాకారంబులదాల్చి చెల్లు పరిత • తావధీశుని గొల్చెదన్.

ఉ. సల్లవకామినీనయన • వారీచరంబులు, కేశస్పందభృం
 గోల్లననంబు, దివ్యరుచి • రోక్తికలాండ జరాజనాదమున్
 సల్లలితాననాబ్జచయ • సంకతిన్సౌష్ఠ సురూపవారిలో
 సల్లననామ స్మిష్టగజ • ముంతిర స్కృపమమ్ముః బ్రోచులన్.

మ. వరగోపీనయనాబ్జరాజి యలరన్ • వైశంబ దేవేంద్ర బం
 ధుర గర్వాంధతిమంబువోవఁ గను ను • తోషంబుతో ధేచుభుల
 కెలరన్ భానుకరంబుపోల్కి మ నుపే • కెంగేలుగోషర్థనం
 బుడుసౌలభ్యముతోడనెత్తె మదిలో • నూహింసునాహస్తమున్.

శు భ మ మ్మ.

పాత్ర పట్టిక.

—•—•—•—

- 1 కృష్ణుడు.
- 2 గోపకులు.
- 3 గోపికలు.
- 4 విక్రమనృపాలు.
- 5 బలరాముడు.
- 6 నందుడు.
- 7 దేవేంద్రుడు.
- 8 బృహస్పతి.
- 9 భటుడు.
- 10 అపరసలు.
- 11 ద్వైపాయనుడు.

కవిప్రశంస.

ప్రవేశము—పుష్పాంజలితో మూత్రధారుడు.

ఘనతరతరు లతి • కాలతాంతముల
 దరుణవంపతుల హృ • స్పృశిజాతములు!
 బరిమింపగఁజేసి • వసుధసందఱకు
 నెలమిజేకూర్చెను • నివ్వపొలిమునఁ
 బ్రకృతి నుండఁగోమారు • బ్రలినిమేషమునఁ
 కొక్కొక్కగతి నుఖం • బాసఁగూర్చుదుండఁ
 బరిమళానిలములఁ • బండువెన్నెలు
 గలకలనస్వయం • గడచునీరేణు
 హాయినుండఁగినీక • సందోమము
 ఘనపాటక ప్రద • ద్భవమంతుఁ డెచ్చి
 గూరిక జాగుచేయుచు • నుండెనరుఘు
 కోసమూసకుఁ డోస • భాసమృతార్!
 చెలునంపు నెలయూలి • చెల్లిమియుఁబోలు
 నుణఁభంగురంబీవ • సంతకోభనము
 కలకాలమొకరీతి • నిలువంగఁబోదా
 సత్యంబుచెప్పెద • సర్వరక్షకుని
 సత్త్వి ర్తనంబె శా • శ్వేతిసుఖానహము
 కాన మీహృదయముల్ • కరఁగించుకొలు
 నమఃధికానందంబు • నమకూర్చుకొంట
 నొకపూపకంబుఁ బ్ర • యోగింతుఁగనుచు

పౌరుషంబున భక్తి • సరిహామణమున
 దక్షిణాపథమేలి • నిమగ్నమహిమ
 కలకాలమును వెల్లు • కాశీయారిధి
 మీఠూనాగరి • విజయనేలకు
 నాయుల్ గా దండ • నాధులుగాను
 నెఱుఁగెన్ వెలమథా • నేతలానాను
 శౌర్యవిఖ్యాతి బా • జనులుగాముని;
 ఆదర్శ నైలనూస్వ • యంబులొక
 చిరుదగద్యులుగొన్న • విష్ణునిదోత్ర
 వరుల సచ్చారాయ • వంశభూషితుడు
 ఘన దానధర్మార్థి • ఖియైసవాను
 సుయ్యూరు మాండలి • శోర్యోధపురుషు
 నైన రాజారంగ • యాష్టరాయనికి
 పుత్ర యోగప్రాప్తి • పాత్రధన్యుడు
 ఘనవిగ్రదులరీతి • గన్నటియెందు
 నాంధ్రాంగ్ల బాషలు • దభ్యాసకుండు
 సూరివర్ణహితుండు • సుజనసమ్మతుడు
 నై నట్టి శ్రేవేంక • టాద్ర్యస్థురాయు
 రుచి వాగ్విభవు నె • యుగరేచిరు!
 అకవిరాజేంద్రు • డతికాశలమున
 బ్రహ్మంబునను బృథ్వి • రాయాంతకృతియు
 -నా నెన్న దుర్యోధ • నాంత రూపము
 వరుసగా మఱిగొన్న • పద్యమాలికలు
 లిఖించి యిప్పుడు • లీలావతారు

క్రిష్ణదేవుని • చిత్రచాత్ర

లందొక్క కథనూప • కాకృతితోడఁ

దనదు గోవర్ధనో • భారణాబనగ

పలుకు పల్కునఁదేన • లోలుకరచించె

నానాటకమె యివ్వ • డాపచున్నార

మరసి యానందింపు • డయ్య మీరెలమి

వేళమించెవటంచు • వినువకుఁడయ్య

యారంభమగు నాట • కాభినయంబు

వినవచ్చునల్లదే • వేణుగానంబు

చెవులఁదన్నుచునుండఁ • జిలుగజ్జెవళి

యాలఁకింపుండదే • యంభారవంబు

కోకో యనెడి గోప • కుల కూఁతలవిగో!

వేణుగోపాలుండు • వేంచేయుచుండ

సానధానులుగండు • సాధుప్రలార!

(పుష్పాంజలివిడచి నిష్క్రమించుచున్నాఁడు.)

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీశోభనాదీశ్వరోపదయతామ్.

శుభమస్తు.

గోవర్ధనోద్ధారణము.

ప్రథమాంకము.

—

ప్రవేశము—గోపబాలురు.

- 1 వ గోప—చోప్! చోప్! ఇటు. ఇటు. అరిరే! చూచితిరా! ఈయూ బోతు మనమాటలఁ జెవిఁ జెట్టక, తన యిచ్చనిచ్చిన దారినే పోవుచున్నదే!
- 2 వ గోప—మఱులు. మఱులు. ఓహో! దీనికి నొడలంతయుఁ బొగ రెక్కి, కొమ్ముల కెగఁబ్రాకినదిరా. కావున నెదురైన వారిపై సంత తలవినదుచుఁ జై బడుచున్నది.
- 3 వ గోప—ఓరీ! దీని నాఫ మన తరముగాదురా! కృష్ణుఁడైనను బల రాముఁడైనను రావలెనురా!
- 4 వ గోప—ఇదే మన కృష్ణుఁడిటకు వచ్చుచున్నాఁడు. ఓరీ! కృష్ణా!
(మురళి వాయించుచు కృష్ణుఁడు ప్రవేశించును.)
కృష్ణ—ఏమి! ఏమి యుపద్రవము వచ్చినదిరా! అట్లు కేకలు వేయు చున్నారు.

1 వ గోప—కృష్ణా! ఈయాబోతు మామాట వినుకున్నదిరా! నీవు పోయి దాని నావలకుఁ దోలెరమ్మ.

కృష్ణ—అదిచాల సాధుకృషభమే. ఇట్లేల చేయుచున్నది! మీరు దానిని గట్టులతోఁ గొట్టి రెచ్చఁగొట్టి యుండవలెనురా! (తనచేలి లోనికట్టును గొండఁబడఁపించి) నేనిదే దాని నురల్పి వచ్చెదను.

గోపాలుకు—వలదు. వలదురా! కృష్ణా! అదిచాలఁ గోపముగానున్నది. నీవు కట్టులేక దాని సమీపింపరాదు.

కృష్ణ—కట్టుముండి మాత్రము నాకెట్టి సహకారి యగుచు? నీకు తెలియ దూరకుండుము. (నిష్క్రమించును.)

2 వ గోప—చూచితిరా! పింత. మనల బాచినంతటనే, చెవులు నిక్కించి, రలవంచుకొని బుసకొట్టుచు వెంటబడినది. కృష్ణుఁడట్టెపోయి యట్టె మెడ నిమురగా నాతనిచేయి నాకుచున్నది.

4 వ గోప—మన కృష్ణునియొద్ద నేదో మాయ యున్నదిరా.

కృష్ణ—(ప్రవేశించి) ఓరీ! ఆబోతు దానికదియే పోయినది చూచితిరా.

1 వ గోప—నీకేమైన మంత్రము వచ్చురా! కృష్ణా!

కృష్ణ—వెట్టులారా! కన్నులతోఁ జూచుచుండియు నిగవగు మంత్రమున్నదను చున్నారా? దీని రహస్యము చెప్పెగ వినుమరా.

తే. గీ. భూమినేడైన సాధింపఁ ♦ బోవునవును
దాని యిఁ యుక్తమగువారిఁ ♦ దలపవలయుఁ;
గరుణచేతను వశమైన ♦ కరణే బలులు
శౌర్యమున నెల్లవేళల ♦ సాధ్యపడవు.

తే. గీ. కాంచరే! మీరు కొట్టంగఁ ♦ గొముఁ గినిసి
పోసువఁగావచ్చు వృషభమేఁ ♦ పోయి దయను
దువ్వ, శాంతించి తనదారిఁ ♦ దోలఁగిపోయె
మంత్రమని మీరు వెట్టులై ♦ మదిఁ దలంప.

1 వ గోప—మేము దుష్పిసదాశ నెక్కడిది? అది చూడగనే మా పై బడుచుండె.

2 వ గోప—పోసీరా! కృష్ణా! ఈ యొక్కదాని కిట్లంటివి. అదిగో మేము మేపు మందలు చూడుము. నీవు మేపునది చూడుము. నీవన్నియు బలిసి, సవనవలాడుచు, బాగుగఁ జూచిన దృష్టి తగులునేమో యనునట్లుండ, మావి బక్కచిక్కి జోరేగలతోఁ గొట్టుకొనుచు, నెట్లెట్లొయున్నవి. దీనికేమందువు.

కృష్ణ—అరేరే! ఇదికూడ మంత్రబల మనియేనా మీబుద్ధి, నావలెనే మీరుకూడ మీగోవులను శ్రద్ధతోఁ గాపాడుచున్న యెడల నవి యును బలిసి బాగుగ నుండునురా! అట్లుగాక మీరు మీమీ మందల నడవికిఁ దోలి, యేదియో యొక నెట్టునీడను గోలి కాయలో, కోతికొమ్మచ్చులో యాడుకొనుచు మఱల సాయం కాలము దనుక మందల నంకనే చూడక యవి యేవులిపాతనో, యే చిటుత చేతనో పడినదియైన నెఱుంగకున్న వాని గతి యెట్లుండునురా! ఇఁక నేనో—

1 వ గోప—నీవు పిల్లనగొలివి వాయిండుచు గోవికలతో నాడు చుండువు.

కృష్ణ—ఓరీ! నేనెట్లాడిననేమి? నా మిత్రగణములైన గోవులచని యే ములుదునా! ఉదయముననే గోవులఁ దీసికొని, లేత పచ్చిక గలచోట్లు నెవకి మేపుదును. వానికే కూరమృగంబుల వల సను భయంబు గలుగకుండఁ దఱచు మందచుట్టును దిక్కు దును. ఏదైన నొక దాని కించుక రోగచూచినలు చూపట్టె నేని, తోడనే మన యయ్యలతోఁ జెప్పి దానికి మందిప్పించు దును. మందలోఁగల ప్రతి గోవునందును స్నేహ భావంబున మెలంగుచు, వాని నన్నిటి నాతోఁబుట్టువులుగా నెంతను ఇఁక నే గోవికలఁగూడి పాడిననేమి? కోతులతోఁ జేరి యాడిననేమి?

అదిగాక మీరు దృష్టిదోషము లేగునునని యేడియో చెప్పుచున్నారు. శరీర బాధ్యముచే నేడియైనఁ గృశించి చెడిపోవలెనుగాని, చూచి మెచ్చుకొన్నంతి మాత్రమున నేయపాయమైనఁ గలుగఁ గలదా! అదిగో! మీగోవులలో మంచినానికీ దలలకు గొమ్ములకు పెండ్లుకల దాగ్లు, పొగవ్వలపేగులు నింక నేవేవియో కట్టియున్నారు. అదిగో! ముద్దుల మూటగట్టు నాలెల్ల యావున కేమైనఁ గట్టితివా! దానియందము చూడు.

సీ. నిండు చందురునివె • మైలఁబోలె శాంతమై,
 ధవళమై, నునుపైన • లిరువుతోడఁ
 వాటమావంపుతో • వరమనోహరములై
 నిగనిగ లలకొమ్ము • సాగసుతోడఁ .
 బుభ్రుకాంతముఖంబు • పోలిక సిరులొల్కు
 ముద్దుమూటలఁగట్టు • మోముతోడ
 సమృత భండముభంగి • సమలమై శ్రీరసం
 పూర్ణత నిండెన • పొదుంగుతోడ

తే. గీ. సమరభావము సమ నా • కమల విహర
 ణంబు నేనడి విధమున • నాలమంద
 లండుఁ దిరిగెనునాయాపు • నందమెంచ
 గమలభవునికి నాశ్చర్య • కరముగాడె.

ఏదిరా! దానికింక నేదృష్టియుఁ దగులలేదేమి? పిచ్చియాహల విడిచి మీగోవులఁగూడ భద్రముగఁ గాపాడుదురేని నావాని వలెనే మీవియు బాగుగ వర్ధిల్లఁగలవు.

1 వ గోప—సరియే! సమాధానముల కే. లెమ్ము. ఎవరిగుట్టు వారు వెలికి జెప్పదరా. పోనిమ్ము, అపులగుటచి యిట్లు చెప్పితిని. అదృశ్యములైన నీయితర చర్యలగుటచి యేమందువు! అది

మచుష్యుల కసాధ్యములేకదా? నీయొద్దఁ దప్పక యేదియో మొక గొప్ప మాయయున్నది.

కృష్ణ—ముసలమ్మలతోఁ బాటుగ మీరుకూడ నాపనులఁ బొగిషుచున్నారా? ఇంచుకంత ధైర్యము గలిగి సవియెల్లరకు సులభములే సుమా!

నీ. గాలియైసను మోయఁ ♦ బాలక ముదుకంఠు
ధరఁగూల నాదేటి ♦ పరుసుఁదనము
అల్లరీండ్లేపారి ♦ యడర వచ్చినవారి
కోపం బడంగించు ♦ తే పటిమము
వడి నింగి కెగయచి ♦ నిమదకాశ్శబకంబు
మెడకొక్కు. తేపాటి ♦ గడుసుఁదనము
మెసలక పడియున్న ♦ ముసలిపాముచు చల
మట్టించుటదియెంత ♦ మగతనంబు,

తే. గీ. మదిఁ దలంపక మీరలు ♦ మానవునకు
సాధ్యములు గావనెను నాదు ♦ చర్యలెల్ల
నించుకంత ధైర్యంబుతో ♦ నెనఁగిల్లేని
సులభముగ మీకుఁజేయంగ ♦ వేలనుపడవె.

అదిగాక సోదరులారా! మనసారఁ బూనిరేని సత్యపరాక్రమ వంతులకు ససాధ్యమొకటి యున్నదటరా? మనము నాందీపులవారి కిడ చదువు కథలును తలపునకు దెచ్చుకొనుడు.

నీ. సగర నందినులు తు ♦ రగముకై భువిఁద్రవ్వె
చెలఁగి మున్నీరుగాఁ ♦ జేయలేదె
ఘనతపోనిధియా స ♦ గస్త్యంఘ కోపించి
సాగరోదకమెల్లఁ ♦ దా)వలేదె?
వీరులొవానరుల్ ♦ విక్రమంబున భూరి
గిరివరంబుల నూడఁ ♦ బెఱుకలేదె?

తనమాట నిలువంగ • మును గాధిపందనుం
డపరదివంబుఁ జే • యంగలేదే

తే. గీ. శక్తియుతులకు దైవంబు • సాయమున్న
నలవిగానిది చూడ నీ • యవనిలేదు
నీవునేను నయ్యదిగాంచి • నివ్వెఱుగున
విపులమాయాబలం బంట • వైక్తికము.

1 వ గోప—పోనిమ్ము. కృష్ణా! నీవు మాన్నహతుడవని యడిగితిమి.
నీగుట్టు నీవుచెప్పక యేవేవియో సమాధానములు చెప్పుమన్న
మరల నోరెత్తము తెమ్ము.

కృష్ణ—చెలికాడా! నిజముచెప్పిన నిష్ఠురమా!

2 వ గోప—సరికాని, నీవిన్నినీతులు చెప్పుచాడవు, నింత తెలిసిన నాఁ
డవుగదా మొన్న గోపికలు స్నానముఁ జేయుచుండగా వారి
గుడ్డలఁ దలపై నిమకొని చెట్టున కెగఁబ్రాకితి వెండులుగుఁ
మనలో మనమాట; ఏమిచెప్పము.

కృష్ణ—(నవ్వి) ఓరీ! ఇదిమికెట్లు తెలిసింది?

3 వ గోప—ఆగోపికలేవచ్చి పల్లెయంతయుఁ జెప్పిరి.

కృష్ణ—(నవ్వి) ఓహోహో! అట్లా! నీవేల యాపనిఁ జేయవలెనని యను
గుచున్నారు; కావునఁ జెప్పెద, సోదరులారా! నామనసులో
నీభువిగల కార్యములందు నెక్కువ తక్కువలు వేపునుడి? నా
కన్నియు నొక్కమాపి. మాముమ్మ యశోదయొద్దఁ బాలు
ద్రాపుటెంత సులభమో, ఘోర రాక్షసులతోఁ బోరి వారి
రక్తము పీల్చుటయు నంత సులభమని నా యభిప్రాయము.
ఉట్టిపైనున్న కుండకుఁ దూటు పొడుచుట యెంతగొప్పయో,
మదిందిన యేనుఁగు కుంభస్థలముల రంధ్ర మొనర్చుటయు
నంతటిదనియే నానమ్మకము. అనేక వీరులద్రుంచి, శత్రు

రాజుల పతాకము మోసికొనివచ్చు తెంతఘనకార్యమో, యే
మఱియున్న గోపికల వస్త్రములఁ దలపైఁ జెట్టుకొని పారిపోవు
టయు నాకంతటి ఘనకార్యమే.

చ. కువలయమందుఁ గర్మముల • గొప్పది చిన్నది యన్న భేదభా
వవిధములేదు నాకుఁ బశు • వర్గము లన్నిటిఁ జిన్నకట్టతోఁ
దవిలి మరల్పుచల్ల పడి • భానుణియున్, భువనాభిజ్ఞునకా
దివిఁ బుగింపచేర్తు నిదె • తెల్పితి నాదగు చిత్రచర్యలక.

ఉ. బాలకులార! మచ్చరిత • భంగుల నిక్కమెఱుంగ నెవ్వరుం
జాలరు; నాకు నిష్టమగు • చందము వర్తిలుచుండు నెందు; నా
లీలల కడ్డమాబలము. • లేదు; జగత్త్రితయంబులోని జీ
వాలిని నాడఁజేయుచు న • సంత కృపామతిఁ గాంతు నెల్లరక.

ఁ కావున మన్మనోవిహిత • కార్యము లెప్పుడుఁజేసి, నిర్దయక
భావమునుండి తోలి సమ • భంగిని ప్రాణులఁగూర్చి గాంచినకా
శ్రీవిభవంబుల స్పృహసి • చేరుదు రుత్తమమా పథంబు; దు
ర్భావముగల్గు కూరులు వి • పత్తులచాలగు చుండ్రుమిత్రమా!

2 వ గోప—సీవివ్వను చెప్పినదాని కంతకు నాకర్థమైనఁ దెలియలేదు.
పోనిమ్ము. నీవుమాకు మిత్రుఁడవు మేము నీకు హితులము.
ఇంతి చాలదా!

కృష్ణు—నాకుఁ గావలసినదే యంత, లెక్కిన తెలివితేటలున్నను లేకు
న్నను నాకొక్కటియే.

3 వ గోప—మేము వట్టి మోటువారము. ఐనప్పటికిని నీవారము. ఏదీ
నీవితదాఁక జెప్పిన యాపెద్దపెద్ద యాటలలో మమ్ము జేర్చు
కొనరాదా?

కృష్ణు—నాకంతకంటె బరమానందము వేఱుగనున్నదా! ఇదిగో ఇప్పు
డొక చిత్రము చేసి వేడుక నందుదము.

1 వ గోప— సరిగాని యిప్పుడు మాకాకిలిగా నున్నది. కడకుం
2 వ గోప— బోయి భుజించి మఱల వచ్చి యాడుకొండము.

కృష్ణ— ఇప్పుడంతదూరము పోవవలయు లేదు. ఈయాటలో మీ
యాకిలి గూడ తీరనున్నది.

3 వ గోప— కృష్ణ! ఏదైన నగాధ సంకటమున మమ్ముదింపి వేసుక
చేయఁదలచితివా!

కృష్ణ— మిమ్ముదింపి నేనుకూడ దిగ్గనాడనే. భయపడవలదు. అదిగో
అవనములో గొప్ప ధీమంతులుగా నటించుచున్న బ్రాహ్మణు
లేదియో, యజ్ఞము చేయుచున్నారు, కనఁబడుచున్నదా?

1 వ గోప— ఆ!

కృష్ణ— వారల కడకుంబోయి మేమందఱము చాల నాఁకలిఁ గొని
యుంటిమనియుఁ గావునఁ గొంచె మన్నము పెట్టుఁడనియు
నడుగుఁడు.

1 వ గోప— పోయినవారల కన్నమిడకుండుట యట్లుండగా వారి యా
గభూములఁ జేరఁబోయితిమని తన్ని పంపయిదా!

2 వ గోప— ఆ! తన్నిన మనమేనా యూరికుండువారము?

కృష్ణ— మీకెందులకు భయము? మీయొడలిపై దెబ్బ పడునంతకు
వచ్చిన మూడులోకములు తలక్రిందులు కావలెను. పొండు.

1 వ గోప— సరే పోయెదము.

(గొల్లలిద్దఱు నిక్కురిమింతురు.)

3 వ గోప— కాని దీనిలోవేసుక యేమున్నది? వాఁకిట్లమెర నన్నము
పెట్టెదరు. లేకున్నఁ బొమ్మనెదరు.

కృష్ణ— నీపూరక చూచుచుండుము.

4 వ గోప— వారు మనకన్నము పెట్టరేమో.

కృష్ణ— పెట్టక పోవచ్చును.

4 వ గోప—ఇక మన కన్నమో?

కృష్ణ—దానికదియే వచ్చును.

3 వ గోప—అదెట్లు?

కృష్ణ—అదియే దీనిలో వింత. విప్రులు మన కన్నముపెట్టరు. ఐనను మన కన్నము దొరికఁగలదు.

4 వ గోప—ఎట్లు దొరికును? అదిగో! మనవారి నాడారినే రావలదని యెవ్వఁడో యాటంక పెట్టుచున్నాడు.

3 వ గోప—బ్రతిమాలుకొని యదే నసము లోనికీ బోవుచున్నారే.

4 వ గోప—మన కన్నము దొరికుఁజెట్లు నాకు నమ్మకములేదు.

కృష్ణ—నీపూరికుండవుగా? మీఁకాఁజిలిదీరు యోగమున్నయెడల దాని యంతట నదియే యన్నమునచ్చి మీనోటఁ బడఁగలదు. అట్టి యోగము లేకున్న మీరెఁడ్లకేస మీ యమ్మలుకూడ మీ కన్నము పెట్టరు.

4 వ గోప—అరుగో! మనవారు పెట్టిచేతులతోడినే వచ్చుచున్నారు.

3 వ గోప—వెనుక పంపెద మనినారెమో?

4 వ గోప—గొల్లలమైన మనము కోరుటయు వారు పంపుటయుఁ గూడనా! మనవారి మాడు మొగములు, తప్పటసుగులు చూచి నాకాశ లన్నియుఁ బోయిపవి.

1 వ గోప—(ప్రవేశించి) కృష్ణా! “బ్రాహ్మణోత్తములు తుజ్జములు చేయునప్పుడు గొల్లగాడిదెల కన్నమా” అని మమ్ముఁ బోరఁ దోలినాడు. మమ్ము నిష్కారణముగాఁ బంపించితివి.

కృష్ణ—మీరెవ్వరి నడిగినారు?

4 వ గోప—ఆ నాపనయ్యలనే.

కృష్ణ—ఈసారిపోయి యా బాపనమ్మల నడఁగఁడు. మీ కన్నము తప్పక పెట్టుదురు.

1 వ గోప—ఊ! హా! నావల్లకాదు, మగఁడు వద్దన్నఁ బెండ్లము పెట్టునా?

కృష్ణ—పోనీ! నాపేరుచెప్పి యడుగుఁడు.

2 వ గోప—నీపేరు నీవేపోయి చెప్పుకొనుము.

కృష్ణ—ఓరీ! నేనీయుదయమున వృషభమును దోలొప్పెట్టిసందునకై సఁ బోరాదా?

1 వ గోప—సరియే! ఈసారి వారు పెట్టుకున్న మమ్ముల మఱలఁ బొమ్మనవుగా?

కృష్ణ—అట్లే పొమ్ము.

2, 1 గోప—(నిష్క్రమించుచున్నారు.)

కృష్ణ—ఓరీ! లోకములో నెంత గొప్పవానిదయ మున్నై లేకున్నచు వాని యాడువారి దయయున్నఁ జాలునని మీ కెఱుంగరు కాఁ బోలును.

3 వ గోప—ఈసారి నీమూల నిజమగునట్లున్నదే కృష్ణా?

కృష్ణ—నామాట యెల్లప్పుడును నిజమే. అపత్తిమైసను నిజమే. అదిగో! ఘనవారు పోయిన లోడకే దాహమిచ్చి లోనికేబోయి యన్నపుగుండలఁ దామే మోసి యిక్కడకుఁ దెచ్చుచున్నారు. చూచితిరా? ఈమాత్రము దయలేని యవ్వను వారి మగలెంత నిష్కతో నెన్ని తపస్సులు చేసిననేమి?

(ప్రవేశము—1, 2 గోపాలురు, వారిమెంట నలుగురు

విప్రకన్యలు అన్నపుఁ గుండలతో)

కృష్ణ—తల్లులారా! అడిగినది వెట్టిగొల్లలేగదా యని యావలకుఁ దో లక నృప్త్యాన్నంబుల దెచ్చుటయు, నందులో మీరలు గొని వచ్చుటచే మీకు వందనములు. బరువైన యాభౌండముల

మోయుటచే అమ్మా! మీకరవల్లవంబు లెంత నొచ్చెనోకదా!
మావారిచే బంపకపోయితిరా?

విప్రకన్య—కృష్ణా! చిన్నబిడ్డలగు మీరలడిగినప్పుడు అన్నముఁ దెచ్చుట
యొక కష్టమేనా?

కృష్ణ—అమ్మలారా! మీహృదయములు దయారస పూరితములు.
కావున సట్లనుచున్నారు. దయయేగదా సకల ధర్మములకు
మూలకారణము. మరియు, నోతల్లీ! తనకు గలిగియు యుదా
ర్తుని నిరాకరించునంతటి పాతకమును, అన్నదానమంతటి మహా
పున్నెమును లేవుగదా!

చ. శ్వపచుఁడటంచు హీనకుల • జాతుఁడటంచు యుదార్తునికా మదికా
గృహ విడియన్నమీయ కుడి • కించెను వారలు మేలుఁగాంతురే
తపముల నెన్ని జేసినను • దల్లిర నిశ్చలదీక్షతోడనే
జపములఁజేసినకా వివిధ • శాస్త్రచయంబుల నెన్ని నేర్చినకా.

1 వ విప్రకన్య—(తనవారితో) బౌనే! పఠినా! చిర్రము. మొదట
నీగోపభాగ్యులను నిరాకరించినతోడనే యజ్ఞమాచరించు మన
వారికి యాగ మంత్రములు స్మరణకు వచ్చుటమానె. అగ్నులు
దీప్తితగ్గెను. హోతలు కలవరపడఁ జొచ్చిరి. కాని మనము
వీరికి అన్నభాండములతో వెడలిన తోడనే మఱల యజ్ఞకా
ర్యము నిరభ్యంతముగా కొనసాగ దొడఁగెను. అశ్చర్యము!

2 వ విప్రకన్య—అశ్చర్యమేమున్నది. అన్నమడిగిన వారిని నిరాక
రించిన మనవారికి ధర్మసూత్రము తెలియుటకు యజ్ఞాధిపతియగు
దైవము అట్లుచేసెను. ఇంక పోవుదము రంఘ. నాయనలారా!
మీఱు సావకాశముగా భుజింపును.

గొల్లలు—అమ్మా! నమస్కారము,

విప్రకన్య—(అన్నపుఁగుండలనిచ్చి సిక్రమింతురు):

1 వ గోప—ఏమోయి కృష్ణా! సీమాల యాదువారందరు నీట్లు వినుటకుఁ గారణమేమి?

2 వ గోప—అక్కడకుఁబోయి మేము నీవేరు చెప్పినతోడనే యొకరి మొగమొకరు చూచుకొని లోలోన నప్రకృతులు నట్టివందల గిన్నెల నెత్తి మోసికొని పలుకుల వచ్చిరి ఏది! కేపునేటిలిచెద. ఏమాత్రము వచ్చెదలో చూడు!

కృష్ణ—నాలోనేమున్నది? ఆదువారి న్యవహరించుట.

చ. మృదులములౌ స్వభావములు • మెదిలి వంతలఁ జూడచేసెయీ
హృదయపుమార్దవంబుఁ గల • యింతులు “దేహి” యటన్నవానినే
యదనున భీష్మియకయె • యాపలఁ దోలరు, వారి లట్టిచౌ
టది మొకతారణంబు మగ • లందఱు వారల నెమ్మి గోరగక.

అంతటి దయావరలు గావుననే పిల్లలఁ గనఁపించుపని వారిపాలఁ బడినది. మన మెప్పుడైన మందల నేమజింపును కొట్టునది యయ్యలు బుజ్జించునది యమ్మలు గదా!

1 గోప—ఔను నీవన్నది నిజమే. మాయయ్య యొకనాడు దొడ్డున్న లూడఁ జెంపఁగొట్టగా మాయమ్మ సమలుట కిన్ని పేలాలు నోటిలోఁ గొట్టినది.

2 గోప—ఇదేమి? ఇప్పుడు బలరాముడు, సందుఁడు వచ్చుచున్నారెందులకు?

కృష్ణ—ఇంకొకవేళక జరుగనున్నది. గొప్పవేళక!

1 గోప—ఏమిది?

కృష్ణ—నీరంద్రయాగము చేయుటకు నాతో నాలోచింప వచ్చుచున్నారు. దేవలోకములో భోగము న్నియు సమభవించు యింద్రునికి వేఱుగ యాగమెందువక? యాగము మాన్పించి, యాగపదార్థములన్నియు మన వారలు కడుపునిండఁ దినుట కిష్టించెదటాదుఁడు.

ప్రవేశము—బలరాముడు; సందుడు.

సందు—కుమారా! ఇదేమి? ఈయన్ను పురి గుండలు, ఈకూరముంతలు
ఇవన్నియు నెక్కడివిరా!

కృష్ణ—నాయనా! ఈపొగకెక్కిన వృషభము నావలకుఁ దోలి వీరు
చాల నలసి యాఁకలి గొనిరి. కావున విప్రొంగుల నడిగి వీరి
కింత భక్త్యముల పెట్టించితిని.

బల—తమ్ముడా! అన్నిటిలో నీవేనా?

కృష్ణ—ఔనన్నా! అన్నిటిలో నేనే, నాతో నన్నియును. అదినాకు
పుట్టుకతోడ నున్నపుడు వలదనినఁ దప్పనా?

సందు—కృష్ణా! నీకెప్పుడును బెద్దవాడితో నాటయే!

కృష్ణ—నాకున్నమాటయే పెద్దపెద్ద వాడితో నాన్నా!

బల—అబ్బ! నీవు చాలఁ జతురుడవులెమ్ము. కాని తండ్రిగారేదియో
సీతోఁ జెప్పవచ్చిరి. నెమ్మదిగ వినుము.

కృష్ణ—(సంతోషపూర్వకముగా) నాయనా! ఏమది?

సందు—అ! మరేమియు లేదు. ఇంద్రయాగము చేయుదుము. రమ్ము.

కృష్ణ—(అనిష్టముగ) చేయింపుడు.

సందు—నిన్ను బిలుచుకొని పోవుటకు వచ్చితిని.

కృష్ణ—నిర్ణయించు పెద్దలు తాము. నేనెందుకు?

బల—నీవుకూడ లేని యేసంబరమునకు అమ్మ యియ్యకొనదు.

కృష్ణ—నేజేయుమనినఁ జేసెదరా?

సందు—అటంక మేమున్నది?

కృష్ణ—వలదనిన మానుదురా!

సందు, బలరా—(ఊరుకుందురు.)

కృష్ణ—పోనీ. మనలో మనమాట. ఒకవేళ మనము చేయుట మాని
వేసిన నేమగునో?

సందు—అ! అ! ఎంతమాట! దేవరాజు కోపించుచు, వర్షములు కురియవు.

కృష్ణ—ఇప్పుడీ యాగము చేయుటచే మీకేమైన వ్యయము స్రవాయు నున్నదా?

సందు—రెండును విశేషముగనే కలుగుచు.

కృష్ణ—ఎవ్వరియిన నిట్టిపని చేయుట, చేయుకున్న నేరికో కోపము వచ్చుననియా? లేక దానివలన మనమేవైన లాభము నొందవచ్చుననియా? రెంటిలో నేది ముఖ్యము.

సందు—లాభము గలుగుటయే ముఖ్యము.

కృష్ణ—ఎవ్వరికయినఁ గోపము వచ్చునని కాదుకదా?

సందు—కాదు.

కృష్ణ—అట్టిలాభ మావనిచేయకయే వచ్చుచుండ మఱియు నాపని చేయుట వ్యర్థమగునా?

సందు—అవును.

బల—లేనిపోని భారము తలపై వేసికొనుటకదా!

కృష్ణ—ఇట్టి యాగముచేసి యెన్ని యేండ్లునుండి?

బల—ఎన్నో మాకు లెక్కా?

కృష్ణ—ఈసారి మానివేయుఁడు, మనకేమి యుపద్రవము గలుగుచో చూచెదము.

సందు—ఈసారికి మాత్రము చేసిననేమి?

కృష్ణ—ఇంకఁ బ్రతి పర్యాయము నీసారియే యందురు. నాయనా! మీకు సందేహమెందులకు?

ఉ. భారణి గొప్పకార్యములు • దారలఁ జేయుట లాభమేదో ఛే
 కూరు నటంచుఁగాక, మఱి • గొంకకి చాలధనంబు నెవ్వరే

నూరక పాలుబోయి టది • యొప్పదు దుర్వ్యయ మాను గానని
మార్గణ మట్లుచేయుటలు • గాంచిన విజ్ఞులు నింత సేయరే.

ఉ. కారణ మేదిలేక భువి • గార్భ మదొక్కటి గల్గడింక నా
కారణకార్య నిర్ణయ మ • ఖండ బలాధ్యులయైన దాటఁగా
నేరదు సృష్టిజాల మొక • సేమముఁదప్పి చరింప దెప్పుడు
మిఠొక డిట్లాసర్దుటలు • మేలొక్కో? లెస్సదలంచి చూడుడి.

ఉ. ఇచ్చితెఱుంగు కారణ మొ • కింకలయు లేక చరించు నాజనుక
లిచ్చియటంచు బాలకులు • వేడి నవ్వుచుఁ గేలిసేయుచో
సచ్చరిత ప్రభాపులయి • సర్వమెఱింగిని మిఠె సేయఁగా
వచ్చునె! యూఁలొసఁ దల • వంపుల కోర్పుచు నూరకుందురే.

బల—(కొంచెము కోపముతో) మాటలు చాలనేర్చితివని మేమెఱుఁ
గుదుము లెమ్ము. ఈయాగము మానుటచే నింద్రునికి గోపము
వచ్చిన సేవడ్డు పడఁగలవా?

కృష్ణ—అన్నా! ఇంద్రునికిఁ గోపము వచ్చిన నేనడ్డుపడు విషయము
తరువాల. కాని యాతనికిఁ గోపమువచ్చినను మనకేమికొఱుఁ? !
స్వర్గమునకుఁ బోవలసినప్పుడుగదా మనకు వజ్రభయము!

క. కోపింపనిమ్ము శక్రనిఁ

గోపించిన మనకదేమి • కొఱుతవడును, స్వ

ర్గాపిక్ష సంత్యకాలము

ప్రాపించినవారు గారె • భయ మందఁదగున్

అంతేకాక,

మ. సురినారీ జనలాలనంబుల గనుక • సోలింతలక నాకమం
దురు భోగంబులఁ గ్రిందుమిడెఱుఁగకే • యుహ్నింగు దేవేంద్రుడి
ధర నేమూలనొ వెట్టిగొల్లలు తనుక • దర్శించి యాగంబు సే
యవటంచుక గ్రహియించునే భయముతో • నల్లాడ మీకేటికొక.

బల—వర్షముఁ గురియింపకున్నఁ జాలజా!

కృష్ణ—ఓహో! తువ్వడియో మీపందేహము? ఆధయము మీకే
మాత్రమును వలదు. వాన గురియుటలో, దేవేంద్రుడేమి చేయఁ
గలడు?

ఆ. తె. సంద్రమందు నీరు • చండభానునివేడి
దగుల నావిరిగను • నెగసి దివిని
మేఘరూప మంది • మేఘిని వర్షించు
దీనిలోన నిండదు • తెలివి యేమి?

బలరా—అట్లుచూస నిండ్రునికిఁ దురాహుటచియు, మేఘ వాహనుఁడని
యొక బేల్లెల కలిగినవి?

కృష్ణ—నేతిబీరకాయలో నేయి యేమాత్రమున్నదో?

బలరా—(నవ్వి) కృష్ణ! నీవు మాటలలో సరిచతురుఁడవు. నీతో
వాదించలేము గాని నీవీక్షాగము నెందులకు మాన్పించ సను
కట్టితివో నాకుఁ దెల్పుము.

కృష్ణ—మిమ్ముల ననవసరమగు వ్యయమునుండి తప్పించుటకే! వేతే
మి యున్నది?

సందు—ఆవ్యయ మిదివఱకే చేయబడినది. యాగ సంభారములన్నియు
సిద్ధములవలడినవి. ఇక నాగుట యెట్లు?

కృష్ణ—మఱియు మేలయ్యె. ఆసంభారములఁ దెప్పించు. అప్పు
యు నాయొంద్రుని మొగమునఁ బొరలబోయుటకు మారు మను
మండఱ మిష్టమైన సిండివంటలఁ జేసికొని కడుపులార భుజిం
తము. బీదలకింత పెట్టుదము. బ్రాహ్మణులకు మంచి దానము
లిత్తము. గోవుల కిష్టమైన ధాన్యరాసులఁ బోసి తినుఁజెట్టుదము.
లేగల కడుపులుండి బాలు దాగిరితము. గొప్ప పండుగఁజేసి
కొందము.

బల- నీవేదియో చెప్పి యున్నప్పుడు చున్నావు. కాని యాగాఢముల
నిట్లు దుర్వినియోగమున వచ్చునా?

కృష్ణ—దుర్వినియోగమేమి? దేవరాజు పేరుచెప్పి మంటలోఁ బాటఁ జోయుట నద్వినియోగమా? మనమును మన గొల్లలందఱునుఁ మఱియు ననేకులగు బీదవారును, విప్రులును, గోవులును, సంతోషించునట్లాచరించుట దుర్వినియోగమా? పలువురు తామెనర్చుదాని లాభనష్టముల నెఱుంగకుండ నెవ్వరోచేసిరిగదా యని లాముకూడఁ జేయుచు సనుకరణంబే యుత్తమధర్మముచే నెఱతురు. కారణము లేకయే వింతగానున్న ప్రతివృత్తమునకుఁ బూజ! ఎత్తుగానున్న ప్రతివల్మీకమునకుఁబూజ! పనిలేక తనకేదియో దేవత యావేశించినదని వీధిలోఁగింతులువేయు ప్రత్యున్నాదికిఁబూజ! అడవినుండి వచ్చిన ప్రతిసన్నునకునుబూజ! దీనికిఁ బూజ! దానికిఁబూజ! ఎందునకది యంతయు? లోకమంతటిలో మనగొల్లలకే యిట్టి వెఱ్ఱి యూహలు చాలఁగ నావహించినవి. నామాట నాలకించి, మీరు యాగము నీసారికి మానుఁడు. ఇతరులును మనవలెనే మానుదురు. క్రమక్రమముగా మనకులమునకున్న పిచ్చి నమ్మకము లన్నియు వదలఁ గలవు. గొల్లలు సుఖించెదరు.

నంద—ముందెవ్వరయిన మానినచోఁ దరుఁవార మనము మానవచ్చును.

కృష్ణ—మనము చేయునది మంచివనియైనయెడల మన మొకరి కొఱ కాఁగుటయెందులకు? పోనిండు. మీయాగసంభారముల సంతగా న్యయఁపఱువవలెనన్న నదిగో! అగట్టునకుఁ బెట్టుఁడు. దానిపై మనగోవులు చాలకాలము నుండి మేయుచున్నవి. కాన నట్లుచేయుట కృతజ్ఞతా సూచనంబుగ నుండు. అదియుఁగాక మనసంభారముల రసమంతయు భూమిలోఁగలయుటచే నాభూమిపైనిక బెరుఁగు కనవు, మఱియు మృదువుగను, రుచిగను నొత్తుగనుండును. ఆవులు బాగుగమేయును.

బల—కృష్ణా! నీకెందులఁకింతగట్టికట్టు?

కృష్ణ—నాకేమియుఁ బట్టులేదు. నన్నడిగితివి గావున నాకుఁ దోచి నట్లుచెప్పితిని. నామాటలు మీకు నచ్చకున్న మీరొక పోయి యాగముఁజేసికొనుఁడు. నేనురాను.

బల—(నందునితో) నాయనా! కృష్ణుఁ డేకారణముననో సీయాగము కాసీకుండవలెనని తలపెట్టియున్నాఁడు. అతని సమ్మతిలేక మన మది నెఱవేర్చలేమని నాసమ్మతము. పోనిమ్ము. ఈసారి మాని వేయరాదా?

నందు—నాకును వానిమాటలు సకారణముగనే కన్పట్టుచున్నవి. అది యుఁగాక యీయాగవ్యయము చాల సభిక్షముగ నుంటచే నది వ్యసము భరింపలేనిదై యున్నది. కావున వీలైన నది తప్పించు కొనవలెనని నాకును దోచుచున్నది.

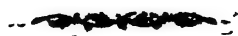
బల—కృష్ణా! నీవంతగాఁ జెప్పడానిని మేము నూత్రము నిరాకరింతు మా! కాని గ్రామములోని తక్కిన గొల్లలలను గూడ విచారించిగాని యిది మానరాదు. కావున నీవుకూడమాతోరమ్ము. వారితోఁగూడఁ జేరి యాలోచింతము.

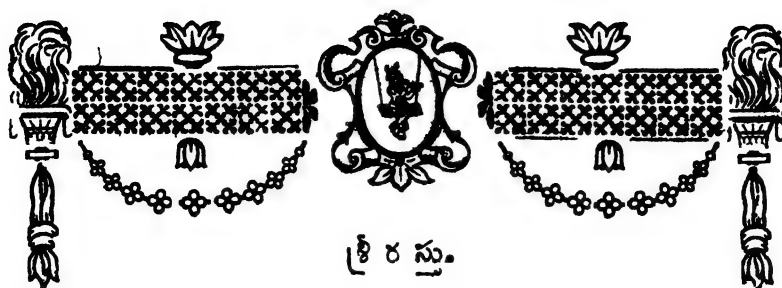
నందు—ఔనది నిజమే. అట్లుచేయవచ్చును.

కృష్ణ—మేలుమేలు. నావిన్నపమును మీరాలింతురనియే యింతదూరముచెప్పితిని. సరియే. పోదమురండు. గోపకులారా! మరల నిప్పుడే వచ్చి కలసికొందును. లేకున్న మీమండలతో బాటు నామండనుగూడ వేసవలెకుఁ దోలికొనిరండు. నామండసంఖ్య యెఱుగుదురుగా?

1 గోప—ఎఱుగుదుము. అట్లే తోలితెచ్చెదములెమ్ము.

(నిష్క్రమింతురు.)

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీశోభనాద్రీశ్వరోపజయతామ్.

శుభమస్తు.

గోవర్ధనోద్ధారణము.

ద్వితీయాంకము.

దేవలోకము—దేవేంద్రునిసభ.

ప్రవేశము—దేవరాజు, బృహస్పతి.

దేవేంద్ర—గురువర్యా! నాకు నేడేమో చాల విమంగుగా నున్నది.
మదిలో నేమియుఁ దోచుటలేదు,

బృహ—చాలకాలమేపనియు లేకుండుటచే నట్లున్నది కాఁబోలు.

దేవే—పనిలేకేమి? నిరాశతమునెక్కి యూరంతయుఁ బరిశ్రమించితిని.
తరువాత గంధర్వాంగనలచేత సంగీతము విని కొంతకాలము
గడపితిని. దేవా! ఏమిఁబోలించుచున్నాడు?

బృహ—ఏమియులేదు. ధినినుఁగూడఁబ యెట్లు మానునాయని యా
భోధించుచున్నాను.

దేవే—అప్పురోంగనలఁ బిలిపించి నాట్యము చేయుమందునా? ఔనని
బాగుగానున్నది. ఓరీ! ద్వారపాలకా!

- ప్రవేశము—ద్వారపాలకుడు.

దేవే—నాట్యము చేయ సంసిద్ధులైన యప్పుర స్త్రీలను ద్వారగాఁము
నుము.

ద్వార—చిత్తము. (నిష్క్రమించుచు.)

బృహ—(తనలో) ఈతనిబుద్ధి యెప్పుడును విషయలంపటమై వర్తింతు
చున్నదిగాదా! మార్పుఁజూచెదనా? ఏమో? ఏమికోపమువచ్చు
నో? ఐనను గురుఁడగుగాదా! చెప్పిచూచెద.

దేవే—ఏమట్లూరకాలోచించుచున్నాడు?

బృహ—అ! వేతేమున్నది? ఇదిగో! చూచుము. అప్పురలలో నాపై ని
నాట్యము చేయవచ్చు—కాదు. కాదు. చేయించ వచ్చును.
కాని ముందేదైనఁ గొంచెముగాఁ బూజ్య గ్రంథమును జదివి
కాలక్షేపముచేసిన బాగుగ నుండునేమో!

దేవే—మీఱింత తలపోసి తుదకిదియూ నాకుఁ జెప్పవచ్చినది? ఏది
యో ప్రాకృతపుస్తకమును జదివికొనుచుఁ గూర్చుండుట, నయను
మీరిన మీబోఁటి వృద్ధులకుఁ దగినదికానీ; సకల సౌఖ్యముల
ననుభవించఁ దగిన మాకుఁ దగినదికాదు అదియుఁగాక నేనిది
వఱకుఁ జదివిచూడని గ్రంథములేవి యున్నవి?

బృహ—ఇదివఱకుఁ జదివియున్నను జ్ఞప్తిలేనిదానిని, జ్ఞాన బోధకము
గానున్నదానిని, లేక విష్ణుసథల—

(అప్పురసలు ప్రవేశించి నమస్కరింతురు.)

దేవే—గురువరా! ఆఁగును. అప్పురోంగనలారా! మీశక్తికొలది
నాట్యమాడి మమ్ము సంతోషఁజేయు.

అప్పు—దివ్యాజ్ఞ ననువర్తింతుము. (నాట్యము సల్పుదురు.)

దేవే—గురువరా! అందఱిలో మూర్ఖునియే బాగుగ నాట్యముచేయు
చున్నదినుమా! మీకు దేని నాట్యము బాగుగనున్నది? ఐతే
క్షించి చెప్పు.

బృహ—అడవిలో కుట్టలకుఁ జదువుచెప్పుకొను నాకీ విషయమేమి తెలియును. (లేచి) రాజా! నాకు వేళయైనది. సెలవిచ్చిన—

దేవేం—(కూర్చుండబెట్టి) వేళయైనఁ దరువాతఁ బ్రాయశ్చిత్తము చేసికొనవచ్చును లెండు. తాము లేకున్న నాకేమియుఁ దోచఁక పిచ్చిపట్టుచు.

బృహ—పీరిలున్నారా?

దేవేం—వారిని న నాకేమియు సంతోషము కలుగలేదు. నేనెప్పుడును జూచుచున్న నాట్యమేగదా?

బృహ—(తనలో) ఈబుద్ధియే మొదట నుండఁగూడదా?

దేవేం—అప్పరలారా! మీరింక నాట్యము చాలించిపొండు.

అప్పరసలు—అనుగ్రహింపఁ బడితిమి.

(అప్పరసలు యింద్రునకు మొక్కి నిష్క్రమించుచున్నారు.)

ప్రవేశము—ద్వారపాలకుడు.

ద్వార—(తనలో) మారాజుగారేమొ కోపముతో నున్నారు.

దేవేం—ఓరీ! పచ్చి తెల్లమొగముతో నావంకఁజూచెదవేమి? ఉన్నదేమో త్వరగా వెలిగ్రక్కి పోరాదా?

ద్వార—దేవా! యాగసంభారములఁ గొనివచ్చు చారులువచ్చినారు.

దేవేం—చారులు! గీరులు! అంధఱకు నన్నుఁజూచుట కిదేసమయనూ! వీలుగాదు పొమ్మనుము.

ద్వార—(పోబోవఁగా)

దేవేం—ఓరీ! ఏమి! మాటవినకయే ~~భయము~~ పరుగెత్తెద వెక్కడకు? వారల రమ్మనుము.

ద్వార—(నిష్క్రమించును.)

దేవే—దేవా! యాగమున జ్ఞాపకమునకు వచ్చినది. భూలోకమున రాక్షసబల మధిక మగుటచేత మనకు యాగ సంభారములే వచ్చుటలేదుగదా!

బృహ—కొలది కాలములోనే మనకష్టము అన్నియుఁ గడలేఱును లెమ్ము.

దేవే—(వినుగునో) ఎట్లు కడలేఱును? నీవలననా? నావలననా? మన భటులందఱుఁ బిఱికిపందలై, రాక్షసనామము వినునంతనే పునరాలోచనలేక తిరోహితులగుచుండును.

బృహ—(తనలో) తానుమాత్రమేల రాక్షసులను బాలియింపరావో? (ప్రకాశముగా) అన్నియుఁ ద్వీరలో సరిపడునులెమ్ము.

దేవే—ఏమి సరిపడును? అసురుల వలనఁ బ్రహరణములు మనకు సరి పడునా?

బృహ—కాదు. ఆనాఁడు నీవును, నేనును, బ్రహ్మయు వైకుంఠమున కేగి యిందిరానాథునితో మన బాధలఁగూర్చి మనవిచేసికొనఁ గా, భూమినవతరించి, మనబాధల నివారింపఁజేయుమనని హద్దానమిచ్చి యుండెనుగదా!

దేవే—వాదానమిచ్చుటకేమి? వైకుంఠమునఁ విశ్రాంతిగ నుండక మనకొఱకై భూమిలోఁ బుట్టుట కాభినికేమి తొందరవచ్చినది? ఆయనచెప్పినట్లు మన దేవకాంతలఁ బాలమందిని మనకులేకుండ్ భూమిలోఁ బుట్టఁ బంపితిమిగదా! వారలెక్కడఁ బుట్టిగో యే మైరో? మనకుఁ తెలియులేదు. ఇంతకు విష్ణువు అవతరించినట్లు, మనకు వార్త రానేలేదు,

బృహ—అవతరించెనో, అవతరించునో, అల్పజ్ఞులగు మనకు శ్రీహరి లీలావర్త్య అమృతముపై గాఢ ములభముగ బోధనకువచ్చువా!

దేవే—అవతరించువాని ఎక్కడ? నినుఁబోలిన శృంగాశ్వుడు లోక లోటి మందియు, నష్టమౌతిన దేవేంద్రు లొకలక్కఱుండియు, నిష్పతి

బ్రహ్మచర్యబోధిన బ్రహ్మ లోకవేయిమందియుఁ బుట్టి చచ్చిన
రసువాత—నెన్నియుగములకో—ఎన్ని కల్పములకో—యవ
తరించును. నీమాటలకేమి?

ప్రవేశము—భటులు.

దేవేంద్ర—ఓరీ! మున్ను తినిన పాములవలె నిట్లు నెమ్మదిగా నడచెదారేమి?
ఏమివి శేషములు? త్వరగాఁ జెప్పు.

భటు—దేవనాథా! భూలోకమున రాక్షసుల బాధల వలన యాగ సం
భారము లెక్కడను దొరకలేదు.

దేవేంద్ర—అది మన కెప్పుడు నున్న కర్మమేగదా! కొత్తసంగతులేమి?

భటు—శూరసేనరాజ్యంబున వ్రేపల్లెలోని యాదవులు దేవరవేర యా
గ మప్పుడప్పుడు చేయుచుండుట వామకయైయున్నది.

దేవేంద్ర—ఔను. కాని వారును జాలకాలము నుండి చేయరైరిగా! నే
ననిన వారికిఁగూడ నిర్లక్ష్యము కాఁబోలు!

ఉ. ఏదియొమూలఁగాఱడవి ♦ నెంతయుఁ గుమ్మరికన్తమందుచున్
యాదవులాలమందలను ♦ నట్టిటుమేపుచు, జీవనంబులే
మేదినిసాగఁజేయుటకు ♦ మిక్కిలిఁ గుందుదురంచు నింకనే
నాదరీతినుంటి నిను ♦ మంతయుఁజాగిఁకసూడ సైతనే.

ఐన నేమి? ఇప్పుడైనఁ దెలివిగాంచిరికదా! ఏవీయాగసంభార
ములు? వానిని బరీక్షించుచున్న నఁ బ్రోద్దువుత్తము. గురువరా! సం
భ్యావందనకాలమైనను నిన్నిం దాఁపి ప్రాయశ్చిత్తమునకు లోఁకేసినం
దులకై వీరలు తెచ్చినవన్నియు మీకిచ్చెద.

భటు—దేవా! లేవు.

దేవేంద్ర—ఏమిలేవు?

భటు—యాగసంభారములు.

దేవేం—ఓరీ! వానిని మీరుదారిలో దొంగిలించితిరి కాబోలును? మీ
మిత్రుల క్షమింపను.

భటు—స్వామీ!

దేవేం—స్వామియు లేడు. గీమియు లేడు. ఓరీ! ద్వారపాలకా! ఈ
రాత్రి నైరావతముచే దొక్కింపుచునుము.

భటు—స్వామీ! మామొలసాంతముగా నాలకింపవలెను.

దేవేం—అలకించుటకేమున్నది?

భటు—వారాయాగము నీసారిచేయలేదు.

దేవేం—చేయనిదే యాయాగప్రశంస యెంచునకుఁ జెచ్చితిరి. నన్ను
రక యువ్విభూరించుటకా?

భటు—మామనవి యొకింత శాంతముగా నాలకింపవలెను.

దేవేం—శాంతముగా నాలకింపకుండుటకు నేను ముంగోపినా? నా
యందీదోషమెప్పుడు కనిపెట్టితిరి?

భటు—దేవరయాజ్ఞకు బాత్రులము.

దేవేం—కానిండు. చెప్పవలసినది త్వరగాఁజెప్పుడు.

భటు—వారీసారికూడ యాగముచేయుటకు సర్విమును సిద్ధము చేయు
చుండిరని విని మేమాఘలమునకుఁ బోయితిమి.

దేవేం—ఏమైనది?

భటు—వారాయాగమును జేయలేదు.

దేవేం—మఱియేమిచేసిరి?

భటు—తెచ్చిన పదార్థములన్నియు తమ పేరున నాహుతినేయకయే,
వారే తినివేసిరి.

దేవేం—అ! నిజముగనే...

భటు—నిశ్చయముగ.

దేవేం—(ఉగ్రుడయి) ఓరీ! గొల్లలారా! నాపేరునఁదెచ్చిన పదార్థము
ల మీరనుభవించితిరిగా! ఏమికండకావరము?

ఉ. పాలును పెద్ద మిఁగడలుఁ ♦ బల్మరుబొజ్జలనిండమింగి యే
కాలము నాలనెంటఁగని ♦ కర్షణకెట్టి శ్రమంబులేమిచే
జాలఁగఁ గ్రొవ్వి గొల్లలతి ♦ సాహసులై త్రిదశాధి నాథులఁ
దేలికఁజేసియాహుతికి ♦ దెచ్చిన ద్రవ్యములఁ హరించిరే.

వీరలకు, వీరిగోగణంబులకు నాదిపోషకుండ నేని యెఱుంగరు
కాఁబోలును? నాకాగ్రహమువచ్చినఁ దుచ్చులగువీరెంత! వీరిగోగణ
మెంత! రెండేండ్లు మేఘముల వర్షము గుఱియవద్దనినఁ జాలదా?

క. గోవులను మేపుచోటలు

నే వర్షము గుఱియఁబోవ ♦ నీకుండిన వా

రావులతో జ్ఞా శంభే

చావరె యెందునను దిండి ♦ సమకూడమిచేక.

బృహ—వారల్లెందునకు యాగము మానిరి?

దేవేం—ఎందునకు మానిన మనకేమి? మానిరి వారి గర్వమడఁచుటకు
మనకది చాలును.

బృహ—ఇంద్రా! ఊమించి నామాట వినుఁడు. వారేదియో యవి
లంఘనీయమగు నవసరము లేనిదే యారక మఖము మాను
దురా?

దేవేం—నారిపొట్టలఁ బోసికొనుటకంటె వేటొక యవసర మేమున్నది?
భటులారా! వారు మానుట కంతకంటె నేమైనఁ గారణ
మున్నదా?

భటు—ఉన్నది. అది తెలిసికొనుటకే యింత తడవైనది. వ్రేపల్లెలో
గొల్లలందఱు దేవరపేర యాగము చేయుటకు సంసిద్ధులయి
యుండగా, సందుఁడను నొక పెద్దకుఁ గొడుకైన కృష్ణుడను
బాలుఁడు వారికేదేదియో బోధించి వారల నివారించెనట!

దేవేం—ఆ బాలుడు మాన్పించెనా? ఉన్నదియున్నట్లు చెప్పుచున్నావా?
లేక సోమ మధికముగాఁ బానముచేసి నీకోటికొలదిఁ బ్రేలు
చున్నాడవా? జాగ్రత్త!

భటు—దేవా! నిజస్థితినుండి వీనమంతయున నేవేఱుగఁ బల్కుటలేదు.
ఆ బాలుడు చాలఁ జిన్నవాడెయట!

దేవేం—ఆబుతుతడు చెప్పిన వారుమానిరా? గొల్లలకేమైనఁ బిచ్చిపట్టి
నదా? ఆ బాలుడు వాఁతో నేమని చెప్పెను?

భటు—ఆతఁడు వారితోఁ బల్కినమాటలు మేము తెలిసికొన జాల
మైతిమి. కాని యాతడు వక్కాణించిన ముఖ్యంశములు కనుఁ
గొంటిమి.

దేవేం—ఏమవి?

భటు—“మనకు వర్షములు కురియుటలో దేవనాథుని సాహాయ్య మే
మియు లేదనియు, వర్షము నై సర్గికముగాఁ దనంతఁ దాఁగురి
యక మానదనియుఁ గావున దేవనాథునకు మఖము చేయుంచుట
వృధావ్యయమనియు” బోధించెనట.

దేవేం—ఎట్లు? కండకావరపుమాట లన్నియు నాబుతుతని నోటి
వెంట వచ్చినవే? వాడెట్టి వాఁడు?

భటు—ఆతనిఁ జూడకుండుటచే వాడెట్టివాడో మేమెరుగము. కాని
యాతఁడెవ్వరిమాటయును వినక యెప్పుడును పలుగాకి పనులు
చేయుచుండు నని మాత్రము వింటిమి. మఱియు యాదవులం
దఱకు నాతఁడనినఁ జాలభయమును గౌరవమును గూడనట!

దేవేం—వాడెట్టి వాడయిన మనకేమి? మనయెడల నగౌరవముఁజూపి
యుండుటచే వారిని దప్పక శిక్షింపవలెను.

భటు—మేమెఱిగిన విషయము లందేదియు దేవరకడ దాఁపరాదు.
నాబాలుడు గొల్లలకొక కొండనుఁ జూపి ఈ కొండపై మన
యావులు మేయుచుండుటచే దేవనాథునికంటె నీకొండయే

మనకుఁ జాలనుపకారిగానున్నది. కావున మీ పూజలన్నియు
నిక నీకొండకుఁ జేయుఁడని పురికొల్పెనట!

దేవేం—(కోపముతో) ఓరీ! పొగరఁబోతా! నన్నింతగా నెగ్గాడితివా?
ఇక నీవని పట్టితెదను. అకుఱ్ఱుఁడు చెప్పినట్లాగొల్లలాకొండకుఁ
బూజచేసిరా!

భటు—ఇంకను జేయలేదు. నేఁడో, రేపో చేయఁబోవుచున్నాను.

దేవేం—ఏమీ! తుచ్చులగు మానవుల కింత యదరిపాటా? ఇంత
నిర్లక్ష్యమా?

క. పుట్టినదాది జరామృతి
నెట్టనఁజై వచ్చుడేహా ♦ నిచయంబులతో
విట్టిపడులేల వీరిలు
మట్టించెద వీరినపుడు ♦ మరుచు నెవఁడో?

ఎట్లు? చూచెదఁగాక! ఓరీబాలకా! దేవేంద్రునికవచ్చు నాగ్ర
హము, నీవేదియొడుండగము చేసినప్పుడు నీపై వచ్చిన నీజనని కోపము
వలెఁ జల్లారునది కాదునుమా?

తే. గీ. పుల్లతో నావుతోఁకపై ♦ బామచుకొనుచు
“చొచ్చు, చొచ్చు, చో” యటంచు మునుపీవు ♦ పెచ్చుపెటిగి
దేవనాథునికెదురుగాఁ ♦ దిరిగినావె?
పురుగు పెద్దమంటలపైకే ♦ బోవునటులు.

వర్షములఁ బట్టుమని యొక రెండేడు లాఁపితివా మీగోవులు
మేయుటకు గడ్డియేలేకుండును. అప్పుడు నీకడుపునింపుకొనుటకు వాని
చన్నులలోఁ బాలులేక, నీవు కొన్ని నాల్గాకలితో మలమల మాడినఁ
గాని నీయొడలికొప్పు కరఁగదు. తలనాగరు తగ్గదు. దేవనాథుఁడను
నెవరనుకొంటివో? ఓరీ! భటులారా! మేఘదేవతలఁ బిలిచికొనిరండు.

భటు—(నిష్క్రమింతురు.)

బృహ—(తనలో) నేడితని కేటానో తగినకారణము లేకయే, కోపము తిశయముగా వచ్చుచున్నది? ఈతనివైఖరిచూడ నీతనికిఁ గొలదికాలములోనే యేదియో సంకటము వచ్చునట్లున్నది.

తే. గీ. తగినకతమింతలేకయే ♦ మిగులజనుడు

కోప, చింతాభయంబులఁ ♦ గూడియున్న

వాని పర్యవసానంబు ♦ లైన వెతలు

కొలదికాలంబులోనె రాఁ ♦ గలవు నిజము.

(ప్రకాశముగా) రాజా! పిల్లవాఁడువద్దనిన యాశవులందఱొక్కసారిగ నీమఖము మానుదురా? వింతగానున్నది.

దేవేంద్ర—వింతయగుగాక! వారు మనల ధిక్కరించుట గొప్పనేరమందురా? కాదా?

బృహ—వారుచేసినది గొప్పనేరమే! చాల గొప్పనేరము. కాని యా పిల్లవాఁడు బోధించులేమి? బెద్దవారు వినుటయేమి? చూడగా నేదియో వింతగానున్నది. ఇదిగో! చూడుము. మనమందఱము మనపిల్లల—మనకుఁ బిల్లలులేరుగా—లోకములో సాధారణముగాఁ బెద్దవారిబోధనలు చిన్నలువినుట సహజము. ఒకవేళ నేకఋణుడైన బెద్దలకెదురాడిన రెండుతాడనము లొనర్చి వానికి బుమతనిమాటపై వర్తించుటయా?

దేవేంద్ర—కనులకుఁ బొగరెక్కి కండకావకమున మతులు సెడినవారందఱి పలె సత్పథమునఁ జరింతురా?

బృహ—అటుకాదు. దీనిలో నేదియోవిశేషమున్నది. ఇప్పుడు మీరు పిల్లము మాన్పించినను పిల్లములేమిచే వారికి బాధ కొంతకాలమునకుఁగాని కలుగదుగదా? కొంతకాల మాఁగి దీనియుదంతమంతయు బాగుగ నెఱిగిన తరువాత నేకార్థమునకుఁగడఁగిన నేమిబాధ యున్నది? తొందరపడిన నేరికి హాని చేయుదుమో?

ఒక్కనిపైకోపించి వర్షముల మాన్పిన యెడల లోకమున కంత
టికిని హాని కలుగునుకదా? ఎలుకను సంహరించుటకు యిల్లు
కాల్పుటయను సామెత భూలోకమున నున్నది.

దేవేంద్ర—కావున తమయంద్రేకమేమి?

బృహ—వీరు యింద్రయాగము నలుపకున్న నేమి! మనకాహుతినిచ్చు
వారెందఱు లోకములలోలేరు?

దేవేంద్ర—మీరు ఎప్పుడు మమ్ము విక్రమింపనీక, యిట్లేనివారించుచుం
దురు. దానవులఁ జూడుడు. వారి మానసేచ్ఛలే నీతులుగను,
వారి సౌకర్యములే ధర్మములుగను, విష్ణువీఁగుచున్నారు గాని
నీబోటి ముసలి మూర్ఖులనే వేదమంత్రములుగాఁ బాటించుచు
న్నారు? హిరణ్యగర్భుండును, ఫాలనేత్రుండును, వారికిఁబ్రత్య
క్షమై వారికి వరములిచ్చుచున్నారు గాని మన దేవతలకేమైన
నిచ్చుచున్నారా? విష్ణుచంతటివాఁ డవతారములెత్తుట వారికి
టకా నాకిటకా? తుదకోడి చచ్చినఁ జచ్చిరిగాక! మనదేవత
లలో నొక్కఁడైనను హిరణ్యకశ్యపుని యంత కీర్తి గడించెనా?
రావణునియంత శౌర్యముంగాంచెనా? ఇప్పుడు భూలోకమునఁ
దేజరిల్లు శిశుపాలునియంతపేరైనఁ బొందెనా? ఎందువలన వా
రలకును మనవారికి నింత తారతమ్య మున్నది. మనవారెల్ల
పోయిన నేమివచ్చునోయని వెనుకాడుట చేతను, వారు వీరు
లై విచ్చువిడిగ వర్తించుటచేతను—సాహసమే యన్నిటికిని
బ్రధానము. కావున నన్నిందుండి నిరుత్సాహులగుదుము.

బృహ—(తనలో) ఓహో! రసము ముదురు చున్నది. ఈముంగోప
మీతని నూరక పోసియదు. ఐన నింకొకసారి చెప్పిచూచెద.
(ప్రకాశముగా) రాజా! నీమేలుగోరువాఁడ నగు నామాట
నింత యాలింపుము.

సీ. దేవేంద్ర! నీమేలు ♦ దినదినంబునుగోరు
 గురునిమాటకు కిన్న ♦ గొనకుమయ్య
 గొప్పవారలకై నఁ ♦ గొలఁదికార్యంబైన
 నూహించి యొనరించు ♦ టొప్పనయ్య
 కోపంబుమదిఁబూని ♦ పాఠపుణ్యంబుల
 దెలియ కెవ్వరికెగ్గు ♦ దలపకయ్య
 చిన్న బాలుఁడుగాన ♦ శిక్షింతుమచలీల
 ననినమ్మి వానిపైఁ ♦ జనకుమయ్య
 తే. గీ. గొల్లకుఱ్ఱఁ డల్పుడెయంట ♦ కల్లయయ్య
 యేసతని నొక మిన్నగా ♦ నెంతసయ్య
 యెట్టిపుట్టలో నేపామె ♦ యెఱుంగమయ్య
 యాతురతమాని లెస్సగా ♦ నరయుచుయ్య.

దేవేంద్ర—అవెట్టిగొల్లలు మమ్ము ధిక్కరింపఁగలరా?

బృహ—ధిక్కరింపఁజాలరను కొనుము. ఐనను గొంచెమాఁగి సంగ
 తుల నెఱుఁగుదుము. ఒకవేళ నీవిప్పుడు వర్జమునిలిపినను కాల
 మునకుఁగాని వానికి బాధగలుగదు.

దేవేంద్ర—అట్లేని వారి గర్వప్రహరణము చేయుటకొక విధము గలదు.
 అనావృష్టివలన బాధ కొంతకాలమునకుగాని మానవులకుఁ దో
 ఁదు. అతివృష్టివలని సంకటము అప్పుడే తెలిసివచ్చును. రే!
 మేఘదేవతలు రారో?

మే. దేవ—(ప్రవేశించి) స్వామీ! ఏమిసెలవు?

దేవేంద్ర—మీరీక్షణమే మీమీమేఘ జాలములతో—ఏవి? ప్రళయ కా
 లమున వెడలు మేఘములన్నిటిలో భూలోకమున ప్రేక్షణ
 యను గ్రామంబుపై కేగి యాపల్లెయు నాపరిసుప్రదేశములన్ని
 యును నాలుగై రావశములంత భోతుగల జలార్ణవమగునట్లుగ

నుటుములతో, బిడుగులతో, మెటుపులతో, హిమ శిలా
వృష్టిగురిసి యాప్రదేశమునంతను నాశము చేయువలెను. అట్లు
చేసి వచ్చితిరేని మీరు కోరుకొనినవెల్ల నిచ్చి సంతోష పెట్టు
వాడ. నేనుగూడ నైరావతమునెక్కి మీవెంటవచ్చెద. బృ
హస్పతీ! తామింక అశ్రమంబునకు విచ్చేయుడు.

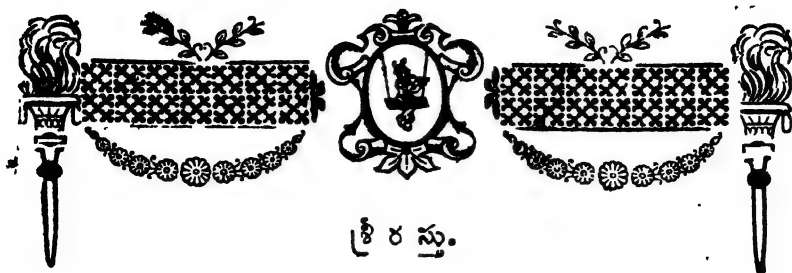
(నిష్క్రమించును.)

బృహ—ఆహా! ఎంతవాడయిన నేమి:

‡. కాలము దాపురించుతఱి ♦ గాంచుడు మేలునుకీడుగాని, తా
మ్రొలనెవండున్యాయమగు ♦ ముచ్చటయొక్కటిచెప్పజూచినఁ
గాలునియట్టు లుగ్రుడయి ♦ కట్టడియొకడుఁదిట్టు, వానికిఁ
బోలినశిక్షయకాదనుక ♦ బుద్ధియుఁగల్గదు కాలవక్రతా
లీలనెదుర్కొనం జనఁగ ♦ లేడు విధాతయు వానితాతయుఁ.

(నిష్క్రమింతురు.)

శ్రీ రస్తు.

శ్రీశోభనాద్రీశ్వరోపజయతామ్.

శుభమస్తు.

గోవర్ధనాద్ధారణము.

తృతీయాంకము.

గోవర్ధనగిరిప్రాంతభూమి.

ప్రవేశము—కృష్ణుడు; 1, 2, 3, 4 గొల్లలు. కొందఱుగోపికలు.

గోపిక—ఏమి కృష్ణా! నీపట్టుదల! ముసలివారి నందఱను నీమాట చాతు
ర్యంబున నీదారికిఁ త్రిప్పి, దేవేంద్రునిపేరఁ బెట్టవలసిన యాగ
సంభారముల నీగట్టునకుఁ బెట్టించుచున్నావు!

కృష్ణ—పెట్టుటకదా కావలసినది; ఇఁక నెవ్వరిపేరఁ జెప్పిననేమి? అన్ని
యుఁ దుదకొకస్థలమునకే పోవునుగదా!

తే. గీ. ఏరికిచ్చినశేమవి • యెల్లఁదుదకు
దైవసంప్రీతి కరములై • తనరుచుండు
నీరమేనదిలోఁబడి • పాటుచున్నఁ
గడకు సాగరంబుచుడేరి • కలియుఁగాడె!

2 గోప—కృష్ణా! అదిగో చూడుము. నీవుచెప్పినప్రకారము మన మం
దలన్నియు గొండచుట్టు నెల్లప్రదక్షిణము చేయుచున్నవో.

కృష్ణ—అవును! ఆహా! వానియందము చూడుము.

సీ. సాగసై న నడకతో * సుందరాకృతితోడఁ
గోమలాంగులఁబోలు * గోవులవిగో!
తల్లియావులచుట్టుఁ * దాండవంబొసరించి
ముద్దులొక్కైశీలేగ * మూఁకలవిగో?
పెద్దటంకెలతోడ * పెనుమూపురములతో
బుసపెట్టిదనెడి వాఁ * బోతులవిగో!
వడియెచ నట్టలు * నసివాణుగిత్తలు
రాజిల్లెలాగు గో * రథములవిగో!

తే. గీ. అమలసాయసంబుల నిండి * నట్టికుఱ్ఱీ
చయముతో నొప్పగోపాల * సంఘమదిగో!
చలిత తనుమధ్యవిలసన * సస్మరాళ
గమనముననేగు గోపికా * కాంతలరుగో!

బల.—చూచితిరా! ఆయుత్సవ మంతయు నెంతసంతోష కరముగా
గిరిప్రదక్షిణముచేసి పల్లెలకుఁ బోవుచున్నదో.

3 వ గోప—ఆహా! బాజునిండ తియ్యని వంటల భుజించితిమి. చల్ల
గాలిహాయిగా నున్నది. ఈపచ్చిక పట్టల పండుకొని హాయి
గా కథలుచెప్పుకొందము.

(అందఱు పరుండుదురు.)

1 వ గోపిక—చిన్నికృష్ణా! నేమసాయసము బాగున్నదా! లేక పర
మాన్నమా!

కృష్ణ—నీవేదివడ్డించితివి?

1 వ గోపిక—సాయసమే;

కృష్ణు—అదేబాగున్నది.

1 వ గోపిక—కాదు. మఱచితిరి. నేనువడ్డించింది పరమాన్నమే.

కృష్ణు—బోనే! జ్ఞప్తికివచ్చినది. అదే రుచిగానున్నది.

1 వ గోపిక—కల్లలమారి పిల్లడా! నేనేదివడ్డింపలేదు.

కృష్ణు—కావుననే శంకును నాకురుచింపలేదు.

2 వ గోపిక—అ! ఏమీ! వడ్డించినదినేను.

కృష్ణు—ఓహో! అట్లట్లే! కావుననే కడుపురిండ జుట్టితిని. మా అన్న
య్యనగుము.

బలరా—ఓయిబాబు! నాకు మాచామట కోపికలేదు. నిద్రవచ్చు
చున్నది.

2 వ గోపిక—అవును. కడుపురిండ దినననాకు విశేషముగ మాచాడ
కూడదు.

1 వ గొల్ల—కొందెమునేపు నిద్రబోవుదము.

అందఱు—అవును. అవును. అట్టిట్లు పొరలి కొందెము కన్నుమూసి
గాని ఆయాసము తీరదు.

అందఱు—అవును. అ! అ! (అని ఆపులించుచు గుట్టునెట్టి నిద్రింతురు)
(ఉడుములు; మెడుపులు.)

కృష్ణు—అన్నా! లెండు. లెండు. గాలివాస వచ్చుచున్నది.

(అందఱు మేల్కొందురు.)

1 గోప—ఇప్పుడేగదా! కన్ను మూసికొన్నాము. అ! అ! (ఆపులిం
చును.)

2 గోప—అప్పుడే యామబ్బులన్నియు నాకాశము నిండినవేమి?

3 గోప—ఇంతనల్లని మబ్బుల నెన్నఁడును చూడలేదు. రాత్రివలె
జీకట్లు క్రమ్ముకొని వచ్చుచున్నవి.

కృష్ణ—మబ్బు క్రమ్ముకొనినప్పుడు చీకట్లు పడకుండునా? మీకెందు నకీవంత?

1 గోప—అరెరే! అపెను గాలి యప్పుడే ఇక్కడకు వచ్చినది.

కృష్ణ—(చప్పటులఁగొట్టి నవ్వుచు) ఓ హో హో! అటు చూశుడీ? గోపికల కేశబంధములు ముడివీడఁ దుమ్మెదల చాలువలె గాలి కెల్లెగురు చున్నవో?

1 గోప—కృష్ణా! నీకెప్పుడు గోపికల మెచ్చుకొను సంబరమేనా?

కృష్ణ—ఇప్పుడంతకంటె నుపద్రవ మేమివచ్చినది?

1 గోప—ఏమివచ్చినదా? అబ్బ! ఈగాలి యెంతదల్లఁగా నున్నది? సదీసీతువునందుఁ గూడ నింత చల్లదవము లేదే! దాడలాడు చున్నది.

2 గోప—(వణఁకుచు) మండువేసవి కదాయని, కప్పకొను కంబళుల పై నఁ దెచ్చుకొనలేదు.

3 గోప—అండఱమీఁచెట్టు మొదటి కేగుదము రండు. (లోపల నేదియో విఠిగిసభ్యని యగును) అమ్మయ్యా! అంత పెద్దచెట్టే విఠిగినదే. ఏమి యీగాలి బలము!

1 గోప—మనము దానిక్రిందకుఁ బోయిన తరువాత విఠుగక ముందు గనే విఠిగినందునకు దానికొక దండము పెట్టుము. (లోపల నుఱుము మెఱుపులసడి) అయ్యయ్యా! ఈ గాలిలోఁబాలు వాస కూడనా! ఇట్టి యుఱుములను, మెఱుపులను, నేనెప్పుడును చూడలేదే?

2 గోప—ఓరీ! మనము త్వరగా నిండ్లలోనికిఁ బోయి దాఁగికొందము రండు!

3 గోప—పాపము మన గోవులో?

2 గోప—ఛాని సంగతి రేపు చూడవచ్చును లెమ్ము!

కృష్ణుడు—న్నేహితులారా! నేనుండగ మీకోభయ మెందులకు? ప్రకృతి స్వభావమునఁ గాలమునకు వచ్చు వానకే మీరు లెల్లడిల్లుచున్నారా? ఈవర్షమెంత సొగసుగఁ గురియుచున్నదో చూచుచు!

1 గోప—ఇదియేమి సొగసుబాబూ! నీకిది యొక యాటగానున్నది కాఁబోలును! మాకుఁ బ్రాణసంకటముగా నున్నది. ఓ. ఓ. చలి. చలి.

(పైనుండి చినుకులును పెద్దనడగండ్లును బడుచున్నవి.)

2 గోప—బ్రతికియున్న బలుసాకేరి కొని తినవచ్చును. పరుగో! పల్లెకు? (కృష్ణుడుగాఁక కొడువవారు కలవరపడుచు పరుగెత్తి నిష్క్రమింతురు.)

కృష్ణుడు—(నవ్వి) నేఁదలంచినంత యైనది. మంచి వినోదము జరుగుచున్నది. మఖము మాన్పించితిని కోపించి దేవేంద్రుఁడీపని చేయుచున్నాఁడు. పాపము మాగొల్లలందఱు తాళవానకు భీతిల్లి యిండ్ల కఱికినారు. వృథాప్రయాసముకాని దేవనాథుని తాళవానకాయెండ్లు మాత్రమాఁగునా? (తెలుములధ్వని) నిజము. అదిగో! మావేసల్లె పై నే విశేషముగా తాల్లు పడుచున్నది. (అవులఱచుధ్వని) అరేరే! ఈసందడిలో నా ప్రియమిత్రములగు గోవుల మఱచితినే. అవియు తాళవానకు భయమంది యా ర్పుచున్నవి అకటా! ప్రాణమనిన నీజంతుజాలమున కంతకు సంత భీతి యెందునకో! (లోపలధ్వని) ఓహో! వేసల్లెపైఁ బడుగులు పడుచున్నవే! మావారే యపాయము నొంది యుండరుగదా! ఇండ్లు పోయినను మావారికి ప్రాణాపాయము గలుగకుండుగాక! ఇంక దేవేంద్రుని యిష్టము వచ్చినట్లు తాళరుప్పనిమ్ము.

(తెలులోఁ గలకలము)

అరేరే! చిత్రము! ఏకి అపాయముఁ గలుగకున్నను అందఱును భీతిల్లి మావారలా యిట్లుగూల నీయింటిలోను, నాచెట్టు విఱుగ

నీదెట్టుక్రిందను, నీపుట్టుక్రిందను, నీపుట్టుగూల నింకొక పుట్టుచాఁ
టనుకు నెట్లుఱుకు చున్నారో! వెట్టులారా! ఆ ప్రయత్నము
లన్నియు మిమ్ముఁ గావలెవునుఁడీ! నాకడకు వచ్చినఁగాని మీకు
క్షేమము దొరకదు.

తే. గీ. ఆపదలు గల్గునపుడు టి ♦ వాళి యెల్ల
భీతిఁబట్టి గొట్టుక ♦ వెనఁగుకంటె
జిత్తమున నన్ను నొక్కెంత ♦ చింతసేసి
శరణుటన్న బాధలెల్ల ♦ సమసిపోవె,

ఓహోహో! నల్లెలోని యిండ్లన్నియుఁ బడినమాప్తి యగుటచేఁ
గాఁబోలు మాగొల్లలందఱు, వితిగి పై బడునను భయముచేతఁ జెట్ల
క్రింద దాఁగనొల్లక బయలున నట్టిటు లఱుకుచున్నారు. ఏమి వీరి
యన్మానము. పరుగిడినంతనే పైనుండి పుత్రాబిడ్డలు తప్పనా?
ఏ మామయమవీరులందఱును? ఇప్పుడు వారివీరత్వమేమి పనికివచ్చును?

(లోపల) కృష్ణా! ఎక్కడనున్నావు?

కృష్ణా—వీరెవరు? ఓహో! నాగోపికలారా! ఇంతచేపటి నుండియు వీరి
సంగతియే మఱచి పోయితిని. పాపము వీరు చలిలోఁదడిసి
యెంత వణఁగుచున్నారో! అకటా! వీరిలో ముసలివారు కూడఁ
జాలమంది యున్నారే! ఇదిగో! ఒక గోపిక యిటు వచ్చు
చున్నది.

ప్రవేశము—గోపిక.

గోపిక—కృష్ణా! ఎక్కడ నున్నావు?

కృష్ణా—ఇక్కడ! ఇక్కడ! ఏమి యుపద్రవము వచ్చినది? అట్లు కేకలు
వేయుచున్నావు!

పిక—నీవు చూచుచునే యుపద్రవమేమియని యడిగెదవా? ఇదిగో
నాభుజమును జూచుము. తాటిపండ్లంత తాయి పడఁగానది
యెంత నొచ్చుచున్న దనుకొంటివి?

కృష్ణ—ఏదీ చూడనిమ్ము! (భుజముపైఁ జేయిమోపి) ఇప్పుడేమాత్రము నొప్పిగా నున్నది?

గోపిక—మాధవా! నీవు నిజముగా మాపాలిటి దేవుడవే. నీవు చేయి మోపినంత మాత్రమున నాబాధయంతయుఁ బోయినది.

కృష్ణ—తక్కిన వారందఱు నెక్కడనున్నారు?

గోపిక—అందఱుఁ దలయొక దిక్కునకుఁ బోయి యున్నారు. కాని కొందఱుమాత్రము మీతలిదండ్రుల చుట్టును జేరి మీమూలమున నింత వచ్చినదని వారిని దూషించు చున్నారు.

కృష్ణ—అ! నిజముగనా! మాయమ్మను, మాయయ్యను దూషించుచున్నారుగా! వారి తప్పేమున్నది? నీవిప్పుడే మఱలఁ బరగెత్తి పోయి నేనిందున్నానని చెప్పి నాకడ కందఱును బిలుచుకొని రమ్ము. మీకేయపాయమును లేకుండఁ గాపాడెద.

గోపిక—నీయొద్దనుండి పోయిన మఱల నాపై తాన్లుపడునేమో!

కృష్ణ—ఏమియుఁ బడవు. ఒక్క పరుగునఁబోయి వారలందఱును రమ్మంటి ననుము. నామద్దులాడివిగా! పొమ్ము.

(గోపిక నిష్క్రమించును)

కృష్ణ—అట ముదిరినది. చూచి నవ్వదగిన సమయము దాటిపోయినది. వీరిని గాపాడవలసిన యదను వచ్చినది. దేవేంద్రుడతని పంతముఁ గెలిచెనని యువ్విభూరు చున్నాఁడు గాఁబోలును. ఎట్లు? నేనుండగనే నాగొల్ల లొకనిచేత లొంగుదురా? వారి కొకినిచేత భయముకల్గినా! చూచెదగాక!

(లోపల నావులబచు నడి)

అరే! నామద్దు దూడలపై నింతైన దయలేక కఠినశిల లెట్లు గురియించు చున్నాడు! అమ్మా! నాకన్నల పండువగు తల్లి యావు మెడనుండి రక్తము కారుచున్నదే. తాతిజెబ్బ తగిలినది యను! ఓ! దేవేందా! ఇంక సీగర్విభంగము కాగఁను.

(ప్రవేశము—గొల్లలు, గోపికలు, బలరాముడు, సందుడు.)

బలరా—తమ్ముడా! నీవుచేసిన దాని పర్యవసానమును జూచితివా?

సందు—కుమారా! దేవనాథున కాగ్రహము వచ్చునని నేను ముందే చెప్పలేదా!

1 గొల్ల—మేమిప్పుడెందుఁ బోయెదము?

2 గొల్ల—ఈరాళ్ళవాసలో బ్రతుకుట యెట్లు?

గోపికలు—మాధవా! మాగతి యేమిచెప్పెదవు?

కృష్ణ—ఆఁగును! ఆఁగును! అందఱొక్కసారిగా నన్నడిగిన నేరికి బదులు చెప్పవాడను.

బలరా—మేమందఱ మొక్కసారి తాళ్ళదెబ్బలు తినలేదా?

కృష్ణ—కొంచెమాఁగును! భయమేమియు లేదు. ఈవర్షమిప్పుడే తగ్గి పోఁగలదు.

(తాళ్ళవాస పశుచున్నది.)

గొల్లలు—అమ్మయ్యా! తాళ్ళవాస మావెంటాడుచున్నది. బాబో! ఈదెబ్బలకుఁ దాళలేము. దేవుడా! ఇంకెంతైన బాతిపోయెదము.

(గోవుల యార్పులు)

బలరా—కృష్ణా! ఏమి యూరకున్నాడెవ్వ?

గోపికలు—స్వామీ! మమ్ము రక్షించుటకిదియే సమయము!

కృష్ణ—అన్నలారా! అక్కలారా! భయమందకును. ఓరీ ఇంద్రా! కృష్ణుని కడనున్న గొల్లల నొంచుట సులభ మనుకుంటివేమో పారఁబడితివి?

శా. ఓరీ! గొల్లలు వెట్టిగొల్లలని నీ ♦ వ్రద్రోక సంరంభివై

కారుణ్యంబును మాని వృద్ధజనులుం ♦ గాంతామణులొప్పురున్
ఘోరార్తింబడికుండ; భీతిఁగలఁగన్ ♦ గోయాధముల్; రాళ్ళమా
పై రుప్పో, భవదీయమేఘవిరతిం ♦ బంపించితే! దుర్మతి!

ఉ. పంపిన నీదుమేఘము లు ♦ పారముగా శీల తెన్నొ మాపమున్
నింపిన, గాఱుచీకటలు ♦ నిండినజేరి మహాబలుండు బ
త్తెంపుగవీచినన్, యశని ♦ తీవ్రతతో పయినామచున్న నూ
కొంపలు గూలిపోయినను ♦ గొల్లలు లొంగదునీకు నింతయున్.

చ. బలముగలాడ నంచు నుర ♦ పట్టము నొందినరాజ సంచు, నా
పిలుపున నెల్లలోకములు ♦ భీతి గలంగెడునంచు, నజ్రముం
గలుగు నటంచు నీవుకడు ♦ గర్వముతోడఁ దలంచితేము? నా
చెలులగువీరి నేమియును ♦ జేయఁగఁజాలవు నీబలంబునన్.

శా. లేకే, యెద్రులుమున్ను, దేవతలఁ బా ♦ లింపంగ? యాగాళిఁగై
కోరే! వారలు నీవలెన్ జనులపైఁ ♦ గోపించి, యేవాప సం
చారం బెఱనిగోగణంబుల వడిన్ ♦ జంపంగ రాలున్వేగ
రారిట్లైన యెఱుంగనే సురపురీ ♦ రాజేంద్రులం బెక్కుటన్.

ఉ. నాయెడఁ గోపమూని సుర ♦ నాఘఁడవయ్యును నన్ను నేమియున్
జేయంగలేక దీనులగు ♦ చిన్నల వృద్ధులఁజూచి వీరిపై
సేయఁగబూనినా వహహ! ♦ యేమని చెప్పుదునీదు శౌర్యమున్,
న్యాయము, దోషి నన్నిడచి ♦ యందఱి నేచుచునుండఁ బాడియే.

ఉ. గొల్లల నొంపఁజాలితిని ♦ కోరికదీరెగదా యటంచు నీ
వులనమాడకేచిట ♦ నుండఁగ గొల్లల కెక్కురాదు వే)
పల్లెయు, నిండ్లఁ బోయినను ♦ భద్రమునేసెడఁ జూడువీరి, నీ
వెల్లియు నాపయింగురియు ♦ మిచ్చుతెఱంగున రాలవాసలన్,

(వెనుకకుదిరిగి తనవారినిజూచి.)

తే. గీ. భయముఁ జెందకుఁడింక మీ ♦ పయినిరాల్లు
గురియునంచు నేనిదిగొ యా ♦ గిరివరంబు
నెత్తిగోవులకును మీఱు ♦ నెల్లరకును
గట్టువాఁడను దగునాత ♦ పల్లముగను.

ఓండు, నాతోడరండు. నేనుండ మిమ్మివ్వజ్జయేమి చేయఁ గలఁడు?

బలరా—తమ్ముఁడా! ఏమనుచుంటివి? ఈపర్వతమునెత్తి మాకు గొఱు గుగాఁ బట్టెద సనియా?

అందఱు—మాధవా! మముఁ ద్వరగా నెందైనఁ గొనిపోమ్ము. ఈరాళ్ళి దెబ్బలకుఁ దాళిఁజాలకున్నాము.

కృష్ణ—వేఱుగా శంకసేయక నాతోడరండు. (పర్వతమును సమీ పించి) పర్వతరాజమా! నీవిన్ని దినముల నుండియు మాగోవు లకు పలయునంత కసపు నిచ్చుచుండుటచేతనే గాక, మీపర్వత కులమున కంతకును శత్రువగు దేవేంద్రుడు నావారిని నిలువ నీకుండుటచే నీయదనున నీవు తప్పక మాకుఁ దోడ్పడి యుప యోగకారి వగుదువుగాక!

తే. గీ. గిరివరా! రాళ్లుమాపైని • గురియకుండ
నేను నిన్ను చిత్రంబుగా • నెత్తుచుంటి
చలనమందకే కెంగేలి • చివర నిలిచి
హిమశిలల నాపిక్తైలాన • సచులగనుము.

(గోపర్వతము నెత్తుచున్నాడు.)

ఓండు—మన కృష్ణునికేమైనఁ బిచ్చిపట్టిసదా! ఇదేమిపర్వతము నెత్తఁ బోవుచున్నాడేమి? ఆ! ఆ! ఆ! అట్లు నిజముగా నెల్లలనాడి లేచునది పర్వతమేనా! ఆ! ఆ! నాకన్నలు సరిగాఁ జూచుచు న్ననానాకుఁగూడ మనోభ్రాంతి కలుగలేదు గదా!

(అందఱు నాశ్చర్యమునుఁ బొందుచున్నారు.)

బలరా—మనము చూచునదంతయు నిజమే! మనల కక్షింప భగవం తుండగు శ్రీకృష్ణుఁడిట్లు చేయుచున్నాఁడు. నందేహింపకుండు. మొదట నామహాత్మునికి సమసాధర మొనర్చుడు.

(అందఱు జాగిలఁబడి మొక్కి లేచుచున్నారు.)

కృష్ణ—నాగోపకులారా! వెలుపల నింక నాలింపినచో మీపయిని రాళ్లు మఱియుఁబడును. తడయక లోపలికి రండు.

సందు—నాచేతులపై బెరిగిన చిన్నికృష్ణఁడే యీపని చేయుట! ఓరీ! రామా! నీబుద్ధికూడ భ్రమఁ జెందలేదుగదా!

1 గొల్ల—ఆపెద్ద గట్టంతయు మాకృష్ణని చిటికెవేల్చిపై నిలిచి యున్నదే!

గోపి—చూడు మాపర్వతమెట్లు కదలక నిలిచియున్నదో!

సందు—మన చిన్నికృష్ణఁడే!

కృష్ణ—మీరింకను వెలుపల నిలిచెదరేల? దీనిక్రిందకు రండు. బాలుఁడనై బలముచాలక దీనిని మీపై విడిచెదనేమోయని భయమందుదురేమో? ఆసందియము వలదు.

శా. “బాలుండీరండు కొండదొడ్డునె మహా ♦ భారంబు సైరింపఁగా
జాలండోయని దీనిక్రింద నిలువన్ ♦ శంకింపఁ గాఁబోలదీ
శైలాంభోనిధి జంతుసంయుత భూ ♦ చక్రంబుపైఁబడ్డ నా
కేలల్లాడను బంధులార! నిలుచి ♦ క్రిందం బ్రమోదంబునన్”

(భాగవతము)

అన్నా! సీవేగి గోవుల సీక్రిందకుఁ దోలుకొనిరమ్ము. అందఱు నాకడకురండు. (అందఱుఁ బర్వతముక్రింద కేగుచున్నారు.)

గొల్లలు—ఆహా! ఇక్కడ యెంత హాయిగానున్నదో!

ముసలిగొల్లలు—వెచ్చగచున్నది.

1 గోపిక—ఇంకనిక్కడ భయములేదు.

2 గోపిక—అమ్మయ్యో! హాయిగనున్నది. నిద్ర వచ్చుచున్నది.

1 వ గొల్ల—అవును ఈవాఁలో వెలుపలకు పోలేము.

2 వ గోపకుడు—ఇక్కడనే నిద్రపోవుదము.

అండఱు—అవును. పరుండము.

(అండఱు శయనించి నిదురింతురు.)

దేవేం—(తీవ్రతతో ప్రవేశించి.)

మంజరీద్వీపద.

భూసభోంతరమెల్ల ♦ పూజ్యమాననుచు
 నేమనముద్రంబు ♦ లేకమాననుచు
 ముమ్మర గోపకుల్ ♦ మూడులోకములు
 జలమయంబై సూర్య ♦ చంద్ర నక్షత్ర
 వితతి పెన్నీటిలో ♦ వెతలందుననుచు
 భీతిల్లి భ్రమజెంది ♦ బెదరి యాగొల్ల
 తెల్లతల్లడమంద ♦ యీపర్వతములు
 మారుమోగంగ; నీ ♦ మహికంపమొంద
 విద్యుత్ప్రకాశము ♦ ల్వలిగి యీజనుల
 సంధులఁజేయుచు ♦ సంలటనిండు
 సూర్యతేజమువోలె ♦ చూడంగలేని
 జీవరాసులనెల్ల ♦ జీకాకుపఱుప;
 “ఘోష ఘోష” మనియొక్క ♦ పెట్టునభూమి
 గోళంబుపగిలెనా ♦ ఘోరా ర్తినంది
 యాభీరజనులెల్ల ♦ నడలియార్వంగ;
 పిడుగులు పడునంత ♦ పెద్దయుఱుములును
 వ్రేసెల్లవారికి ♦ వెఱపుగల్పింప;
 సంలలోఁజీకటి ♦ యతిసాంద్రమగుచు

పరిసరాచార్య భూ • స్రాంతముల్ గ్రమ్ము
 గోవులాల్పుచువచ్చి • గోష్ఠముల్ దూర
 మంచురాల్వాసయు • మబ్బులుమెరపు
 లళని తేజంబులు • సంధకారంబు
 ముప్పిరిగొన్న యీ • గొప్ప మేఘముల
 బలముతోడుగ మహా • బలుఁడైన వాయు
 దేవుండ! నీవునీ • ధీరతఁజూపి
 ఘోరవాతాహతి • కుధరంబు లదరి
 చలియింప నిచ్చటి • సకలభూజములు
 గూఁకటివేళ్ళతోఁ • గూడి కూలంగ
 శిలలు యెండాకుల • వలెనె పై కెగయఁ
 నీగిరిగుహలన్ని • యెససి ఘోషెల్ల
 యాభీరజనముల • యాపల్లెయంత
 ధూళిలోఁగలసి యు • ధూతమైపోవ
 వీవఁగావలయును • వెఱ్ఱిగొల్లలును
 వారియావులను, వే • పల్లెయు, మేఱ
 బయలులు, సర్వంబు • బ్రబలుఁడొదేస
 నాధునియాగ్రహ • నలముసఁగూలు
 దుష్టకీటకములై • దురపిల్లవలయు
 ఎల్లలోకములేలు • నింద్రునిసన్ను
 తేలికపఱచి మ • త్తిలియున్న గొల్ల
 బాలుఁడీవాసలో • బడికుండవలయు
 వజ్రపంతముదీరి • వరలంగవలయు

(అటు నిటుఁ జూచి) ఇప్పుడు నాకు సంతోషముగా నున్నది. మనసు కుదుటఁబడినది. గోస్తనముల గుంజుకొని బ్రతుకు నీయాభీరు లఁట! నన్నుధిక్కరించి బ్రతుకుటయట! ఎక్కడఁజూచినను వారలలో నొక్కఁడయినఁ గనబడకుండ నాశనమై పోయిరి. మేలయ్యె. (గోష్ఠన పర్వతమును జూచి) ఆ! ఇదియేమి? ఈపర్వతము నిజముగాఁ గదలు చున్నదేమి? కోపావేశములో నేజెప్పినట్లుగ, గాలిదేవుండీ పర్వతముల లోఁబాటుగఁ గులపర్వతములఁగూడఁ గదలించుచున్నాడేమి? గొల్లల శిక్షించుట తప్ప యది నాపనిగాదే! ఎలుకను బట్టుటకుఁ గొండత్రపుటయా! ఓహా! ఇదేమి? ఈపర్వతముక్రింద గుహలో నెవ్వరో నరు లున్నారు. గొల్లలే! నన్నుఁ దప్పించుకొనుటకీక్రింద దాగియున్నవారు గొల్లలే! ఆ! ఎట్లు వారందఱును, వారిమందలన్నిటిలోఁ గూడ నిందే యున్నారే! ఈపర్వతము క్రింద యంత పెద్ద గుహయున్నది. కాదు. గుహకాదు. గుహకాదు. నేను బర్వతముల కన్నిటికి శత్రువు నగుట చేత నాకెదురై, వారినిఁ బోషించుటకీ గట్టుపైకెగిరి, వారిపై రాళ్ళు బడనీక కాపాడుచున్నయది. అదియెట్లు? ఎగురుట కాకొండ కేమైన తెక్కలున్నవా? మైనాకమొక్కటితప్ప తక్కినవన్నియు నాచేతెక్కలు గొట్టఁబడి యుండలేదా. చిత్రము. (బాగుగఁ జూచి) అరే! ఆశ్చర్యము! ఇంతపర్వతమును నిజముగా నాచిన్న బాలుఁడే యెత్తియున్నాఁడా? నాకనులు భ్రమచెందలేదుగదా? ఒక్కటికాదు. రెండుకాదు. వేయి కన్నులు; అన్నియు మోసపోయియుండవు. ఔను నిజమే! నన్నుధిక్కరించిన ఆబాలుఁడే యీకొండనెత్తి పట్టియున్నాఁడు. ఔరా! వీఁడొక మాయావియగు రాక్షసుడు. కాకున్న నీకొండ నెత్తిపట్టఁగలుగునా? కాని నేను వీనినింతటితో విడిచితినేని నేజేసిన యీప్రయత్నమంతయు నేమిబ్రయోజనము? ముల్లోకములవారు నన్నుప్పుడు “గొల్లల కోడిపోయిన యింద్రుఁడీతఁడే” యని గేలికొట్టరా! తప్పక వీరిపనిఁబట్టిగాని మఱి నేను స్వర్గమునకుఁబోవను. ఐన నింతపనిజేయుచున్న యీబాలుఁడెవ్వఁడో ముందఁజెలుంగవలయును. కావున వీనితోమాటాడి, బెదరించెదను. (దగ్గరజేరి)

శా. ఓరీ! బాలక నీవెవండవు?

కృష్ణ— ,, ,, ఇట నీ ♦ వోగోరి, యంచెల్లరక
జీరకవచ్చెదు నీవెవండవు?

ఇంద్రు— ,, ,, అమర ♦ శ్రీనేలి లోకాళి, నా
పేరేవిన్నఁ గలంగు నింద్రుఁడను—

కృష్ణ— ,, ,, నేఁ ♦ బెంపై న గోవర్ధమె
వ్వారింగోరక మేపి యాయడవిలో ♦ వర్ధిల్లుగోపాలుఁడ౯.

దేవేం—ఎట్లు? “ఎవ్వరినిగోరకయే నీవీయడవిలో గోవులమేపుమృగా
నాయాజ్ఞ లేకయే, చేయుచున్నావుగా? ఏమి నీగర్వము!

నీ. ఓరి? నీపేరేమి? ♦ ,, ,,

కృష్ణ— పేరులెన్నియొవేలు
గలవందులో నేది ♦ గావలయును?

దేవేం—(తనలో) ఆ! ఏమి వీనిపాగరు?

నీనివాసంబేడ ♦ ,, ,,

కృష్ణ— ,, నిఖిల జగంబులఁ
జెలఁగుదు నాకొక్క ♦ నెలవులేదు

దేవేం— జనకుఁడెవ్వఁడునీకు ♦ ,, ,,

కృష్ణ— ,, ,, జనులకే జనకుఁడ
గాని నాజనకుండు ♦ గలుఁగఁడెందు

దేవేం—ఏమి నీతలచిరుసుదనము?

,, ఏరుచెప్పెరినీకు ♦ సీగర్వవాక్యములో?

కృష్ణ— ,, చెప్పెడనేనాకుఁ ♦ జెప్పరెవరు

దేవేం— ,, నెత్తిఁబట్టితివేల ♦ యీకొండనీరీతి?

కృష్ణ— ,, గోవుల గొల్లలఁ ♦ గావఁగాను

దేవేం—,, అట్లానచ్చటనాకు ♦ సహితమంచెఱుగనే!

కృష్ణ—,, యెఱిగియేచేసితి ♦ నేమభయము

దేవేం—తే. గీ. దేవనాథుడు కోపింప ♦ దేవగణము
భయమునలడెడి నీకేల ♦ భయములేదు?

కృష్ణ— నాకునేనాథుడను ♦ వేఱునాథుడెవడు
నన్ను భయపెట్టఁగాలేదు ♦ నమ్మనిజము.

దేవేం—ఓరీ! వదరుబోతా! అమరేశ్వరుండ నగు నన్ను నల్పునిగా
నెంచితివా?

కృష్ణ—కాని, గొల్లకుఱ్ఱనికంటె నెల్లెక్కువ వాఁడవు?

దేవేం—నేననిన నీకింతయైన లక్ష్యము లేకున్నదే! ఓరీ! యాగముమా
నుమని వీరినేల బోధించితివి?

కృష్ణ—ఏలబోధింపఁగూడదు?

దేవేం—(తనలో) ఓహూ! ఈనీచుడు నేనేమడిగినను సరియైనయుత్తర
మిరున్నాడే? వీనితో నిక సామవాక్యములు పని వు.
(ప్రకాశముగా) వాచాటా! నేనిప్పుడీ పర్వతము నీచేతనుం
యూడఁబెడికి యావలవైచి యప్పుడు రాళ్ళ మఱిత నీపైని
నీవారిపైని గురియించిన నేమిచేయఁగలవు?

కృష్ణ—ఏదీ! మొదట నీగట్టు నాచేతనుండియెత్తుము. చూతము.

దేవేం—ః! నన్నింక నధిక్షేపించు చుంటివిగా? ఇదే నీపాగరడంచెద.
(గట్టునెత్తబోఁగా నది కదలకున్నది) ఏమి యీగట్టు! నాకును
గదలులేదే! “గొల్లవానికున్నంత బలమైన నీకులేద” ని నన్ను
వ్యరు నవ్వరా! ఈపూన్ని నింతటితో విడువను. ఓరీ! నీవు
బాలకరూపధారినిగు మహారాక్షసుడవు. కాని నాయాగ్రహ
నలమున కాఁగలేవునుమా! పర్వతమునెత్తఁజాలకున్న నావఙ్గా
యుధముతో నిన్నును నీవెత్తినట్టి యీగట్టును వ్రక్కలగునట్లు

లేసిన నేమిసేసెదవు? (వజ్రా)ముఖముతో నటుకఁబోగా నంత యుఁ జీకటియగుచున్నది. రాళ్ళవాన గాలి నిలిచిపోవును).

(శ్రీకృష్ణాదులపై తెరిదిగును).

దేవేంద్ర—(తూలుచు వెనుకవడి) ఆ! నిజమా! కల్లయా! కలయా! మా యయా! మర్మమా! యంత్రమా! తంత్రమా! నిజముగా నాకు జ్ఞప్తికివచ్చు దుండగములన్నియు నేనేచేసితివా! శ్రీకృష్ణావ తారలేజుఁడగు జగన్నాయకున కింత యెగ్గుదలఁచినది నామన సేనా? ఇతరులదా? లేక యిది యంతయు వట్టి భ్రమయా? కాదు. కాదు. నిజమే. మాయయ్యను దూషించినదీ గర్విష్టి వదనమేనా? మానాధునకెదుటఁ జూగిలిపడక మొండికొయ్యయై నిలిచినదీ దుష్టతనువే? ఆతనిపై రాళ్ళగురిపించినదీయంద్రుఁడే? మమ్ము నెన్నియోసార్లు కాచిన మహాత్మునిపై వజ్రము నెత్తిన వీకృతఘ్నుని హస్తములే? అవును. అవన్నియునీవే! ఆదృష్టుఁడు; ఆద్రోహి; ఆకృతఘ్నుఁడు; ఆపాపి; ఆనీచాతి సీచుఁడి యింద్రుఁడే; బృహస్పతి! నీమాటనైన నేలవినకుంటిని? విని యుండిన సర్వేశ్వరునకింత దగ్గఁజగవచ్చియు, దూరమైయుండనే! వాదములఁబడి పూజలొనర్ప సమయమువచ్చినను, దుష్టరాక్షసునివలె నాతనిపైఁ జేయియెత్తి యుండనే? ఏలవిందును? నా పాపము కోపము నాతల నావరించియుండ, గురుండవగు నిన్ను ధిక్కరించి పంపుదునుగాని సద్బోధనల విందునా? మేఘదేవత లారా! మీరు నేఁజెప్పినట్లేల చేసితిరి? మీకైనఁ జెలియ లేదా? నేఁజెప్పినట్లు రాళ్ళు గురియకున్న, నేను మిమ్మమి చేసి యుండఁగలను? మీకు నిజమగు సధికారి యాయ య్యయే కదా! ఔను? నాకర్మ మిట్లుండ మీరేల యన్యథా వర్తింతురు? వజ్రాయుధమా! నేనిన్న నాస్వామిపై కెత్తినను, ఆతనికేహఁనియుఁ జేయకుంటచే, నీవు నాకు సన్నిత్రుండవునుమా? నీమేలెప్పుడును ముఱవను. ఛీ! నిసుంబొగడు

చున్నాను. నీవు క్రిష్ణవర్ణమార్కకు హానిచేయగలవాటిదాన
వా? ఎట్లు! నినుబోటి హానికోటియైన నాతని కొనగోటిసంతు
గలవా? అట్లు నిన్నే తిసప్పుడు పాపమును సన్నేలతెగనటకలేదు?
ఛీ! నీవు నాకు విశ్రాంతివ్రకావు. శ్రమిడివే. గోవర్ధన పవిత్ర
మా! సేరిపుష్ప పువ. పూజ్యుడవు. నాకు బహు మిత్రు
డవు. క్రీపతి కెంకేలిపై నిలుచు భాగ్యమున్ని కొండలకబ్బునా?
అరరి, అతనికి ద్రిములగు గోపాలుగను, గోవులను గానాడు
పూజ్యమున్న రావును బట్టునా! నేనిన్నాతని చేతినుండి యూడ
బెలుక జూచినప్పుడు నీవు నాచేతికి వాకుంటచే వాకు బరమ
విశ్రాంతి. అయ్యో! వాకు రాతికున్న బుద్ధియైన లేకుం
గదా! నే గురిపించు ముందుకాల్గమహాత్ము సేమిచేయ జాల
కున్నను, నాతని గోవులను, గోపాలురను శెంతగా బాధించి
సవో! అందుచేత నాపై నాతని కంతయాగ్రహము వచ్చినదో!
అక్కటా! ఈవాడునునకు సన్నాతను తమించునా? ఈదువ్వు
దుండగమును మదిలో నెంచకుండా? అయ్యో! నా సరమా
త్మయే కొపించిన నాకింక నేదిదిక్కు? ఏది మార్గము! ఏది ప్య
ర్గము! ఏది దేవేంద్రత్వము! మాయయ్య సమరక్షింపనన్ను, నవి
న్నియు గాల్పనా? ఇక నాకిన్నియు నెందులకు? హా! దేవ
దేవా!

ఉ. కన్నుల మాయ గప్పికొనె • గర్భవశంబున నిన్ను, శ్రీకు, నా
పన్నశరణ్యు, దీనజన • భాంధవుఁ గానక దోహదబుద్ధితే
నెన్నియొడగ్గు లాడి, మఱి • యింకయుఁ జేసితి నిట్టివాఁడెనక
మన్ననసేయు మంచడిగ • మానన మొప్పదికేమి సేయుదుకా?

చ. వెలగిన గర్వభారమున • జిత్తమునందున మేలు కీడుల్గు
బెలియక చేసినాడ, నవి • ధయిడనై కడుగొప్ప నేరముక
దలచకువాని గొప్పమున • దండన కర్హుడనాదు, కానినీ
వలుగక నక హిమిది మహి • తాచిత సుఖ్యునిరాగదే.

ఉ. పంథముఁ బూని నీయెడలఁ • బాపము నింతఁగఁ జేసినాఁడ, నా
వంతులు సిగ్గులేక కను • వంచనఁ జేసియుఁ గావుమంచు నిక
జంతన యెట్లు చేసెదనొ • చెప్పఁగజాల మహాత్ము దోహిహిమ్ము
యెంతయు భీతిఁగొన్న సుతు • నెవ్వఁడుగాచును తండ్రి నీసినక

శ. దేవవ్రాతము భూమి నెల్ల జరులుం • దేవేంద్రుఁడంచెపు, సం
సేవల్కాలఁగ నాకె చేయఁగను నే • జిత్తంబుతో వేటుగా
దై వంటే మఱివేడటంచుఁ దలఁచక • దర్పించి, యజ్ఞానినై
భావఁబందున నిష్టలంపని మహా • పాపుండనై తిం గలూ!

ఁ. నిన్నుఁ దలంపకుండు దన • నేర్పును లావుఁ దలఁచి, గర్వము
ల్లోన్నుఁతుండై న వాఁడెవఁడు • నుద్ధతి నేపనిఁ జేయఁబూనిక
సన్నతిఁ గాంచనోడఁట, • సారసవ్రత విశాలశ్రేణి! ని
న్నెన్ని యొనర్పి చేగ నుతి • కెప్పుడు మూడు దిగ్బాలులంకరక

ఉ. నాదురదృష్ట మీతఁడఁగు • నక గరువంబున నొన్ని పొంగుటక
సాదరమూర్తివై సురిచ • యంబుచు బ్రాసఁగ, రాసినాడొక
భేదముఁ జేసినట్టి దయ • పెంపును జ్ఞాపకముండకుండు, సా
పాదనఁ జేసితేనుము • పాపవినాశకు భక్తపాలనా.

తే. గీ. అది సోమకాసురుఁడు లా • వేదములును
గొని, సమద్రంబులోఁ జాగఁ • జసి నీశ లుఁ
జంపి వాణీకునకుఁ దొలి • చదువు లిచ్చి
నట్టి మీస రాజము నెంతు • సభిశభక్త.

ఆ. వె. పాలసంప్రసంగముఁ • బడే మున్ను మంభరి
గిరిని మోసి మిమ్ముఁ • దరువనిచ్చి
యమృతమును జయంబు • సమయల కిచ్చి
భూమినాథుభక్తిఁ గొలుతు • నెపుడు.

సీ. లానితనీలరో • లంబవేణీభార
మిరుల దిక్కులనిండఁ • బఱగఁజేయఁ
గలికివల్లన్నుల • చలన విలాసంబు
ధీరుల మతులన్ని • సీరువరువ
లలిత వాక్చతురీ • విలసనంబాకొన్న
జనుల వశ్యులఁజేసి • కొని చెలంగ
మృదుల పాదద్వయ • సదమల తేజంబు
పల్లవారుణకాంతి • భారదోల

శే. గీ. మేనిసౌష్ఠవంబును గాంచి • మానసముల
నేటుతలఁపక ముల్లోక • వితతి చూడ
సమృత మమరులకును బంచి • నట్టి, దుచిరి
... దివ్యతరమూర్తి మోహిని • జేవీ దలఁతు.

మత్తకోకిల.

ధారుణీభలమెల్ల మున్నతి • చారుణ ప్రళయంబునఁ
ఘోరిమా జలరాశిలోఁబడి • క్రుంగ భారుణినెత్తి యా
క్రూరుఁడౌ దనుజేంద్రునిఁ • దనగొప్ప కోరలఁ బీల్చు
బోరిఁకూల్చినసూకరేశ్వరుఁ • పూజ్యబుద్ధిఁ దలంచెడఁ

సీ. సేత్రద్వయమునుండి • నెగఁపకోపారుణ
కాంతికి రాక్షసుల్ • గడు వణంక
నిక్రదంష్ట్రాంచిత • వదనగహ్వరఘన
గర్జనంబులకు జ • గంబు గదల
శిశినఖపంక్త శో • ణత మీఱి, రాక్షసే
శ్వగరక్తధారల • వరుసఁ గురియ
బంధుప్రదేశంబు • సంహృతాసురీ నాథ
ఘనకేబరిభార • మును నహింపఁ

తే. గీ. బాదచల్లవములచెట్టి ♦ బాలకునకు
 నమితభక్తి ప్రభావంబు ♦ నంత డెలువ
 బ్రహ్మద్రువాదిసిరలకు ♦ భయముదోవ
 సురుదుగించిన నరికింపని ♦ నాత్మనెంతు.

అగంధివృత్తము.

జయము నంది మమ్ముల భలి ♦ చక్రవర్తి స్వర్ణముక్
 భయములేక యేలుచుండ ♦ భంగపట్టి యూచిక
 రియముగాను గ్రొందలొక ♦ రాజ్య మేలబంపి, యే
 దయచు వామచంప బ్రోవె ♦ దలఁతు నట్టికూరిమిన్.

స. ఓత్రియుఁ డెవ్వఁడో పితరుఁ ♦ జంపె నటంచును గోవి మూర్త
 ఓత్రియు లందఱుఁ జెలంగి ♦ సంహరియించుచు, స్వర్ణభూమిన్
 ఓత్రియమూర్ధతోటె వకు ♦ పం బలుమెట్లును గట్టిపట్టి, గోవి
 ఓత్రియహంలి నెంతు నతి ♦ నాహను బార్గవ రామనామిన్.

కాలినీవృత్తము.

నానుకులంబున జూట్టి ధరాసూత ♦ భార్యగ నైకొని, తండ్రి సింహ
 బానయు నిల్చుగఁ గాఱడవిం జని ♦ యంగఁగోల్పడి రాక్షసిని
 వానరివీరుల సాయముతో ధర ♦ వ్రాలగఁ దుచ్చి, నిజాక్షికులన్
 బూని ముదంబునఁ దేల్చిన రాముని ♦ పూజన నామునినెఱుమిడిన్.

సీ. దేనకీవసుదేవ ♦ దివ్యపుణ్యఫలంబు
 నుదయికోదాభి ♦ సృజనంబు

వరమునిమానస ♦ పంజరకరంబు

వల్లవీచనోత్ర ♦ వై భవంబుః

గిలుషరాక్షసమత్త ♦ గడసింహరాజంబు

దివిజహ్మత్సారసేం ♦ దిందింబు

సజ్జానకానన ♦ హరిరాగ్ని తేజంబు

పుణ్యనాథీ ప్ర ♦ పూజనంబు

తే. గీ. ననున్నశృష్టావతారము • పండు నున్న
నిన్ను నెఱుంగంగిభేక యే • మన్ననలను
జేయకుండగ శరముల్ • చేసిసాడ
ఘోరిగర్వాంధకార సం • చాచిగును.

మహాత్మా! ఆనద్బాంధవా! శాంతగుణప్రధానా!

చ. క్రూరులఁ జూచి చిత్తచుల • కం దగు మేనానరించి కావఁగా
భాసుణి నెత్తి తిన్నియర • తారము లింక మప్పెన్ని యెత్తెదో
నేరెఱుంగంగలారు భవ • దిచ్చు తెఱంగు నెఱుంగఁ జాలఁగా
నేరదు బ్రహ్మార్పణం లీక • నేనె నెంతటివాఁడ మాధవా!

చ. నిరతము ధ్యానయోగమున • నిష్ఠమెఱుగి జరించుచుఁజాలే
యెఱుగరు నీమహాఘోషము • నెప్పుడు నాలును బిడ్డలున్ భవ
బంధువు నాకభోగముల • సంది మభాంధలే గుర్రంఁ భవోరస
సరిణవు సాగరంబులను • సాగెడినే నెఱుంగగ నేత్తుకే

కాపున, నోయార్తజర పోషనివారకా! నామరవినాలింపును.

చ. ఎఱుంగక చేయుకొప్పిద మ • దెంతటిదైనను, దీపపోషణ
చు బడ వార్తిబంధుడవు • నవ్వజగల్పరి పోషకుండువున్
గరుణమెఱుగఁ గొనింపడగు • గాచి కనున్ గుఱితుండవై, గా
కనిణి జరించుమూఢులకుఁ • గల్గెనె జీవన మెఱుగంబునన్.

ఇట్లు లోకరక్షకుండనైన నీవే కోపించినయెడల నాకింక దిక్కే ది
దండ్రిమో కోపించిన బిడ్డ లేండుఁ దలదాచుకొనఁ గలుగుదురు?

చ. దండ్రివి మూమమూర్తులకుఁ • దండ్రివిలోక చయంబుచంతకున్
దండ్రివి మాను చెల్లంకుఁ • దప్పుల నెన్నిటి మేముచేసిరక
గిండ్రలఁ గోపమొంది మముఁ • దిట్టుట కొట్టుటమూని, సత్కృతక
దండ్రి! హితయుతో మతుల • తప్పులు గావక కోపగింతువే

తే. గీ. నీవు కోపమూన • నిల్వ వేటాక వోటు

లేదు మాకు, నెచట • నాదరిణము

కలుగ దఖలలోక • కర్తవీ వెచటను

జేర మేము నీదు • వారి మయ్య.

అయ్యయో! ఇంకను నూయయ్యకు నాపై నలుక పోలేదా? కృష్ణా! నూధవా! భవత్కరుణాతేజః ప్రసారమున మదీయాజ్ఞానాంధకారముదొలగింపుము. లేకున్న నాకు వేఱు శరణంబులేదు. నామొనర్చిన దానికై నేనందుచున్న పశ్చాత్తాప మింతయని చెప్పటకు నానోరు చాలకున్నది. ఐననేమి? నామనస్సునగల దంతయుఁ దెలియఁజాలిన నీకు నేనోటితో వేఱుగఁ జెప్పనలెనా? అంతయు నీవెఱుఁగుదువు. నీకుఁ దెలియనిది లీలావిభూతియందును, నిత్య విభూతియందు మఱి యెందుఁడు లేదు, కావున నీకుఁ బ్రിയుఁడై నీయనంత మహాత్మ్యమెఱుంగఁ జాలినవాడే మహాత్ముఁడు. నీపాదపద్మము లానిన భూమియే పునః భూమి నీకైంకర్యమున కుపయుక్తమగు సేవదార్థము లై నను విన్నములే; తడితరములు నన్నుబోలు జ్ఞానకూన్యలచే మెప్పుడొందినా ద్భుతాస్మయములు.

సీ. నీకు వందన మిడ • లేకున్న జగములఁ

గలఁగింపఁదగు బాహు • బల మదేలఁ

నీచింత లేకున్న • నిష్టాగరిష్ఠతఁ

దవిలి చేసెడి గొప్ప • తపము లేలఁ

నీపాదపలకసా • న్నిధ్యమునను వ్రాలి

శరణు వేడనిపది • శిరము లేలఁ

నీమూర్తిదిర్ఘింపునిండు • సంతోషంబుఁ

గాంచుఁడిసవేయి • కన్ను లేలఁ

తే. గీ. నీకుఁబ్రయమైన కార్యము • ల్మొరవనట్టి
ధనము లేలఁ రాజ్యంబేలఁ • దైర్యమేల!
నీకు భక్తుండుగాక యే • లోకమునను
జనమందిన పూరుషు • జన్మమేల!

కీహరీ! నీదయ లేకున్న నానీవ్వర్గరాజ్య మొందుట నాక
వైభవము లెందునకు? ఇంద్రత్వమెందునకు? దేవేంద్రత్వ మెందునకు?
కాల్చనా? నారాయణ! వాసుదేవా! నీవు నన్నిప్పుడు కనిగొనఁగల
దాకల నేనించేముండి కల్పాంతముడని నాపాత్రములు చిచ్చునెరుక.
భవిష్యద్యదాపిత్ర సంకీర్తనము చేయుచుండెదను. అప్పుడైతే నీకృప
రానా! అప్పటికైన నాపాపము లంతరింపవా? అప్పుడైతే నాకపము
భరింపదా?

నీ, మకగుబుతోఁ జోరి • మరణింపఁగానున్న
కరిరాజుఁ బోదిన • కరుణ యేది?
దుర్వాసునస్త్రాంబుఁ • దునిమి యాయంబరీ
పృథులఁ గాదిన • సరియేది?
దామృడైన సుమాలిఁ • దోలి మమ్మెల్లన
దనియంగఁజేసి • నయయు సేసి?
యమకంకరులు పట్టి • చట్టియభామిళ
నాముఁ గాపాడిన • స్రేమ యేది?

తే. గీ. యేది ప్రజ్ఞకు, నాగను • నిక వాము
నగదనుని, శుకయోగిని • నాకుజముని
వర్మ; పలవిభీషణునిక • భ క్తజనుల
సోట్లకొలఁద టియించిన • హుష్మిపెంపు.

అకటా! గోపికానాథుని దయనాపై నెప్పటికినిరాజీమి! అట్లు
రాజుండునా! అశ్రులు దీపవత్సలుఁడ! (యోచించి) ఓహో! తెలిసినది.
విశదమైనది. ఓరి! దేవేంద్రా! సేవా! సేవెంత గర్వింతుఁడవు! క్రిక్కువ

పరబ్రహ్మంబును బాధించి పాలిస బలవంతుడవా! శ్రీహరిక రాశ్యవాఁ యేగాదు. నేయిసాదు లన్ని వృష్టి గురితఁడు గల్గినను నామహామహుని పాదరేణువునైన గధల్గు గల్గుదువంటరా! నీవు నొప్పించివది (మీరు) కలిపీతి కరంబులగు గోపాలక గోమహాభంబులను, అందుకొఱచే యా దేవదేవుని కింత యాగ్రహము కలిగినది. లేకున్న గలుగనే కలుగదు. అతఁడాశ్రిత నర్థములగు శోయాధములను, గోపాలురను నొప్పించి కుండిన నీపై శాత్రువు కొనించియే యుండఁడు. కావున నీ ధైర్యములకు తోనై యూర్తినొందిన గోపాలరను గోవులను పురుషులవేయొనము. అప్పుడు నీపై నీయయ్యకుం గరుణనచ్చును. పోను నిజమే. అట్లు చేసెదను.

సీ. మునుల కందంగరాని • ఘనుని నెయ్యని గాంగఁ

బడపిగోపాల • బాలురాని!

బ్రహ్మకై నమ లేని: • పనమేశుసంసేవ

గలిగిపగోపకా • కాంతిలాని!

హరి కూర్మితో విమ్ము • నిరతంబుఁ గాపాడ

గురువుఁ ద్రనిధులై. న • గోవులార!

వై కుంతవాసుడు • వరలునాయూనినే

మచుచున్న ప్రేమలై • జనములాని!

శ్రీ. గీ. వినుడి కోపనై నేమిమ్ము • వేతలనంద.

జేయ రాశ్యనుగుఁపించి • శ్రీహరియెడ

గొప్పనేరము నొడిపితి • కూర్మిసన్న

వే మమింపర దిండిముల్ • వేయునిషదు.

(సమస్కరించును. లేవయెత్తఁబడఁగా అంతయు వెలుగును గోపభక్తగోష్ఠి గుహలో నిద్రించు గోపాలురు; గోవికలు; గోవులు; మురిపి హాయిచు కృష్ణుండు కనులరుదు.)

దేవే—ఎట్లు! నిజముగా నాభాగ్యము పెండెనా! నా శ్రీకృష్ణుని. నా చిన్నకృష్ణుని, నా నల్లకృష్ణుని, గోపికానాథుడగు నాకృష్ణుని సర్వలోక పూజ్యుడగు నాకృష్ణుడగు భాగ్యముజ్జ్వలనా!

ఉ. శ్రీహరి! నీదాబ్జములఁ • జిత్రచు స్థలమోసి కార్క సు
దోహమునెల్ల నిగమమతి • తోమ నీసరిమంచునె చియే
మోహమునందఁ గ్రుంకకయె • మూర్ఖమునీకనయగుబులచి, వే
రూపాలబోకయున్న విమ • లోన్నతి సౌఖ్యపదంబులందరే?

ఉ. ఎవ్వఁడులోకసంచయము • నెప్పుడు కూరిమిబోయి; నబ్జజం
డెవ్వనిపాదపద్మముల • నిచ్చమెగుల భజించి ధీమతుల్
నివ్వటిలంగ నృప్తిగడు • నేరువులోమఁ జేయఁజాలునే
నవ్విభుపాదపద్మముల • నత్యనురాగముతో భజించెడక.

ధన్యోస్మి! ధన్యోస్మి! (శ్రీకృష్ణుని పాదములపైఁ బడును).

కృష్ణు—దేవరాజా! పెందఁములు! పెందనములు! ఈకట్టవానిపాదము
ల తాము మట్టఁడునా? ఇది పెద్దఁలు జూచిన నన్ను నింద
నేయుదురు. దియయించి లెండు. (వేవనెత్తి) ఇచ్చును జరిగిన
పనికి మూకు పెగవకుండు. మనమిద్దఱము చాలకాలమునాటి
నెయ్యలమగిదా!

దేవే—కృష్ణా! నీతో నెయ్యుడగా నుండఁదగినంత వాడనా? నీ
భృత్యుండను.

కృష్ణు—పైప్పటికే సెలవీయఁడనదు. తాము సర్వలోక పూజ్యులు.
నియుత్సాహముతోఁజీ చిత్రలీలనాటకము మాచే నాడించి
తిరి. అంతయేగాని వేరేమియున్నది!

దేవే—(నవ్వి) దేవదేవా! ఏనాటకమెవ్వఁచే నాడించుటకును సర్వ
జగన్నాటక సూత్రధారివగు నీవ సమర్థుడవు. సర్వకృష్ణులు
నీసేలానిము కొలుకు ఈకృష్ణావతారి నాటకమున లోక శాంతి

కరమును భూరారాక్షస సంహారాంకముయొక్క ప్రదర్శనపరిష్కార-
దేవతలను ప్రేక్షకవర్గ మెదుగుచూచుచున్నది.

ప్రశ్న—మిత్రులగు దేవరాజు సంకల్పసిద్ధులు.

సేవేం—స్వామీ! మిత్రుడనని నన్ను గొంపించితివి గావున, వామిత్ర-
త్వము చాటించుచు నీహాక మేలువార్త నెఱింగించెదవినుము

తే. గీ. నీదు సహితేజయాలక్ష్మి • నీకు ప్రియము
సేయఁగాఁ, గుండినేకుని • చిన్నినినయ
యై జనించె నీయకతారమందు • వినుము!
రుక్మిణీనామాలలిత • మాపవిభవ
నామెదగు నమయంజనుఁ • టేమనోడ
భార్యగాఁగొని సుఖములఁ • బడయుమీవు.

ప్రశ్న—దేవరాజు దీవనచే భన్యుడనుఁ

సేవేం—మఱియునో నేనా! నీచే పుష్కరింపఁబడు నీవీరివలె ప్రజా సాగ-
మునావశ్యకము. ఐనను ఎవరగావించిన చెఱువు నావే చక్క
జెఱుపఁచు నీతివధము కావర,

తే. గీ. ఎరమునిచ్చిలి హిమశిలం • వర్షమునకు
ఘంటమలె వీరలెల్ల న • మోక్షదము
నర్వంపగిలును పశు • సంఘములకు
గిరిగి శుభముల నెప్పుడఁ • గాంతుగాఁ!

ప్రశ్న—కృతార్థులైనాతిరు.

సేవేం—(మలల క్షిప్తమునకు వహస్కరించి) స్వామీ! నేనాన్యగోపము.

ప్రశ్న—చింతామణి నీతింబున భద్రులగుచును.

ప్రశ్న—మహా నిష్కర్మమిందును.

కృష్ణ—(ఒక్కొంటిసేపు మురలి వాయించి) తండ్రీ! తెల్లవాణినది.
తెండు. తెండు.

అందఱు—మేల్కొంచి, ఒడల్లు తిలుచుకొని, ఆపులెప్పుడు దిక్కులు
చూచి ఆశ్చర్యము నటించుదు.

అందు—ఓరీ! కృష్ణా! రాత్రి యెంత చిత్రిమైన కల వచ్చినదిరా?

కృష్ణ—నాన్నా! ఏమది?

అందు—పెద్దరాళ్ళవాన నేడవలో రాత్రములు గురిసినదట. మనలను
గోవులను, ఘుమ్మరిప్పలు కెట్టినదట. వేసల్లె కల్లోలమైనదట.

అందఱు—నాకు నట్టికలయే వచ్చినది. నాకట్టిదేవచ్చినది.

కృష్ణ—(నవ్వుచు) నాన్నా! నిన్నుటిరేయి విారణిలు పక్కాత్తము
లెక్కువగా మెక్కుటచే నీడకల వచ్చినది. అదిగో చూడండి.
వేసల్లె యప్పటియట్లు కలకలలాడుచున్నది.

గోవిక—సీవీకొండను యెత్తి మోపై రాళ్ళవాన గుణియకుండగ పట్టి
నట్లు కల నాకువచ్చినది మాధవా!

అందఱు—ఓనొం! వాకునట్లే. వాకునట్లే?

కృష్ణ—మేలు. మంచికల. నేనీ పెద్దకొండనెత్తుటే! కలలోనైన నీకది
కెట్టి గాదోపలేదా!

అందు—ఎట్లయిననేమి! అందఱిము క్షేమముగానున్నాము. లెండు
లెండు. లేగలను, తల్లియావులవద్దకు తోలి పాలుదీయుడు.
ఓరీ! పాలముంతల తోముడు. నిమవుడు వేసల్లెకు. పండుగ
వంటలఁదిని, చాలసేవీగట్టుకొద్ద కూర్చినాము.

బలరా—ఓను! లెండ్రీ! ఎట్టి యక్ష్మతానుభవములును తత్కాలము
నకు నిజములు. ఆపిదప అనుదినకార్యములకు ముఱలుచప్పుడా
యనుభవములే స్వప్నతుల్యము లగును. ఇది లోకమర్యాద,
కావున నిట్లగుగాక!

గోవర్ధనోద్ధారణము.

భరతివాక్యము.

ఉ. ధారుణిగర్వభారమున • ధర్మ మధర్మ మెఱుంగ కుండఁగా
నేరునుదీనులకా వెతల • నింతయుఁగూర్చక, గోగణంబులకా
గూరిమిఁబోచి మేతలిడి • గొప్పగఁగాంచుచు సర్వసంపదన్
చేరఁగ గృష్ణులెప్పుడును • చిత్తములధిమన నెంత్రుగావుతకా.

అందఱు—తథాస్తు.

(నిష్క్రమింతురు).

తే. గీ. అఖిలతోకేశు సవ్యయు • నాదిపురుషు
శ్రీశు, గోవిందు, సమ్యక్తుఁ, • జంతఁజేసి
వ్రాయఁగల్గినాటక • రాజమేను
వానికృప సన్నియుచుజేయ • వలచుపడవె.

శ్రీశోభనాద్రీశ్వరో విజయరామ్.

శ్రీరామార్పణమస్తు.

శ్రీశోభనాద్రి లక్ష్మీ స్మరింపఁబోయినను..

త ప్పొ ప్ప ల ప ట్టి క.

పేజీ.	పంక్తి.	తప్పు.	చిప్పు.
2	16	భాష	భాష
3	6	రెలవి	రెలవి
2	23	గంము	గరిము
5	7	యైనను	యై నను
7	1	ప్రథ	ప్రథ
7	23	హన	హన
8	2	నాడ	నాడ
12	25	చార్ల	చార్ల
13	12	మాట	యూట
15	18	శీత్ర	శీత్ర
22	15	నాథు	నాథు
23	8	నాథా	నాథా
23	15	గుమ్మరి	గుమ్మరి
27	2	పుస	పుస
28	18	వానికి	వానికి బుద్ధిపెట్టదురు. కాని యిందుకు తారం దలు నొక
28	19	నర్తిం	నర్తిం
28	20	వారం	వారం
40	14	జేయం	జేయ
48	5	ప్రచ	ప్రచ
46	6	విన్న	విన్న

పేజీ.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
48	19	దును	దును
50	2	పంత	పంత
50	13	దునన్	దునన్
52	13	వట్టి	వట్టి
54	7	భన	భన
54	23	పది	పది
54	25	కుం	కుం
56	7	గోవా	గోవా
58	5	డన	డన
58	13	వన	వన
59	7	ఎమ	ఎమ
59	8	ఫీ	ఫీ
59	10	టి	టి
59	11	షు	షు
59	22	హ	హ
59	24	పకు	పకు

14761